ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 18 (1552) | Пятніца, 3 сакавіка 1961 года | Цана 4 кап.

ВЫШЭЙШАЕ ПРЫЗНАЧЭННЕ

Калісьці адзін з «жрацоў прыгожага» імкнуўся давесці, што паэт — гэта ўтрапёны, які сядзіць у палацы ці небасхробе і спакойна вострыць алоўкі, каб замалёўваць пажар. Дапамагаючы тушыць пажар, сцвярджаў ён, паэт перастае быць паэтам. У кожным слове гэтага вобразнага, але безгрунтоўнага разважання — страшэнная хлусня на сапраўднага творцу, на тое мастацтва, якому дадзена адкрываць таямніцы свету, прыносіць асалоду і выхоўваць людзей у духу высакародных ідэалаў.

Перадавая мастацкая творчасць заўсёды натхнялася грамадзянскімі пачуццямі, глыбокай зацікаўленасцю і непасрэдным удзелам яе дзеячоў у лёсе гістарычнага прагрэсу. Тым больш магутна гэтыя рысы ў савецкай літаратуры і мастацтве. Наступальнасць і рэвалюцыйная актыўнасць складаюць самую сутнасць сацыялістычнага рэалізму. Развязваць радасныя нагоды, якія ў многіх выклікае сумяцца, усімі сіламі садзейнічаць перамозе камуністычных ідэй — баявая традыцыя, без якой нельга сабе ўявіць савецкай літаратуры і мастацтва. Пазіцыя старонняга назіральніка мастацтва рашуча адвергнута нашымі пісьменнікамі і мастакамі, якія з гонарам лічаць сябе вернымі памочнікамі Камуністычнай партыі ў барацьбе за ажыццяўленне яе вялікай мэты.

Сёлета ўвосень адбудзецца дваццаць другі з'езд КПСС. Ён выпрацуе новую праграму партыі — праграму пабудовы камуністычнага грамадства ў нашай краіне. Хваля новага патрыятычнага ўздыму савецкага народа лепш за ўсё гаворыць аб сэнсе і значэнні надыходзячай падзеі. «Камуністычнае далёка», як назваў паэт нашу канчатковую мэту, савецкія людзі робяць рэальнай явай. Мы бачым яе ўжо ў многіх прыкметах сённяшняй рэчаіснасці. Літаратары і працаўнікі ўсіх галін мастацтва ў гэтыя дні асабліва востра ўсведамляюць сваё месца ў агульнанародным «рабочым страі». Рух за дастойную сустрэчу з'езда ўсё шырэй ахоплівае творчыя калектывы. Як лепш арганізаваць справу, каб даць народу больш высокамастацкіх твораў, вартых нашага непаўторнага часу, — гэта пытанне стаіць сёння на парадку дня сходаў і нарад, з'яўляецца тэмай прыватных гутарак майстроў мастацкай творчасці.

Узнікла ўжо многа цікавых планаў і задум, аб якіх заявілі шырокай грамадскасці. Яшчэ больш іх, відаць, наперадзе. І наперадзе самае галоўнае — канкрэтнае ўвасабленне ўзнёслых ідэй. Але варта ўсяляк падкрэсліць, што пошукі ідуць у рэчышчы правільнага напрамку — па лініі ўмацавання сувязі літаратуры і мастацтва з жыццём народа, з сучаснасцю.

Тэатральныя і канцэртныя калектывы, кампазітары, мастакі, работнікі кінематографіі ставяць перад сабой задачу ўзмацніць увагу да гераічных будняў савецкіх людзей, да праблем, якімі жыве наша грамадства сёння. Тэатры рэспублікі мяркуюць у гэтым годзе паставіць пятнаццаць новых спектакляў па п'есах савецкіх драматургаў. Многія з іх павінны быць прысвечаны сённяшняму дню краіны. Духоўнае аблічча сучасніка знойдзе адлюстраванне ў розных жанрах музыкі, як аб гэтым сведчаць творчыя абавязацельствы кампазітараў. Асабліва радуе, што на сучасную тэму пішуцца опера і балет. Новыя творы на сучасную тэматыку значацца ў планах Дзяржаўнага народнага ансамбля песні і танца, Акадэмічнай харавой капэлы, філармоніі, Дзяржаўнага ансамбля танца. Адпаведным чынам перабудоўваюць свой рэпертуар народныя тэатры і самадзейныя калектывы. У гэтым ім павінны аказаць дзейсную дапамогу майстры прафесіянальнага мастацтва. Сваёй першачарговай справай пісьменнікі рэспублікі лічаць стварэнне яркіх вобразаў будаўнікоў камунізма. Агульную падтрымку знайшла, у прыватнасці, ідэя напісання кнігі нарысаў аб героях сямігодкі.

Паводле плану Міністэрства культуры БССР, увосень адбудзецца агляд лепшых твораў мастацтва рэспублікі аб сучаснасці. Гэта, безумоўна, паспрыяе згуртаванню сіл творчых калектываў вакол іх галоўнай задачы. Той жа мэце будуць служыць вечар савецкай музыкі ў Мінску, Дзень мастака, шматлікія сустрэчы творчых работнікаў з грамадскасцю і іншыя мерапрыемствы, пра якія мы паведамлялі ў нашай газеце.

Зразумела, што новыя патрабаванні, якія паўстаюць у сувязі з падрыхтоўкай да з'езду, не зводзяцца да простага павелічэння колькасці твораў аб сённяшнім дні. Задача заключаецца ў тым, каб з вышыні надыходзячай падзеі ўсебакова асэнсаваць шляхі развіцця літаратуры і мастацтва і дамагчыся рашучага ўздыму дзейнасці творчых калектываў.

Кожны з нас памятае словы М. С. Хрушчова аб вышэйшым грамадскім прызначэнні літаратуры і мастацтва — «узнімаць народ на барацьбу за новыя поспехі ў будаўніцтве камунізма». Сёння, у атмасферы ўсенароднага руху за дастойную сустрэчу з'езда, гэтыя словы гучаць з асаблівай сілай. Карыстаючыся мерай высокай патрабавальнасці і пачуццём вялікай адказнасці перад народам, мы абавязаны разглядаць сваю працу ў той гістарычнай перспектыве, якая адкрываецца перад краінай. Ці дастаткова настойліва імкнемся мы за тое, каб нашы творы былі сапраўдным летапісам нашага гераічнага часу і былі прасякнуты духоўным багаццем і магутнасцю сацыялістычнага грамадства, ці дастаткова актыўна ўдзельнічаем мы ў фарміраванні маральнага аблічча чалавека будучыні, што неабходна зрабіць для далейшага ўмацавання сувязі літаратуры і мастацтва з жыццём народа — гэтыя пытанні мы не можам абысці, які б аспект развіцця літаратурна-мастацкага працэсу ні быў абраны.

Відавочныя з'яўляюцца дасягненні беларускай літаратуры і мастацтва ў апошні час. Толькі чалавек з прадузятай думкай можа не заўважаць, як пасталелі наша проза, паэзія, музыка, тэатральнае мастацтва, кінематографія. Імі ўнесены важкі ўклад у скарбніцу шматнацыянальнай савецкай культуры. Многія творы нашых пісьменнікаў і мастакоў з'явіліся значнай падзеяй у культурным жыцці краіны.

Зрухі несумненныя, адмак у святле новых патрабаванняў іх хочацца разглядаць як аснову, як рэальную магчымасць для далейшага ўздыму мастацкай творчасці. І тут на ўвесь рост паўстаюць перад намі задачы павышэння ідэйнага і мастацкага ўзроўню ўсёй літаратуры і працы ўсіх галін мастацтва ў духу высокай камуністычнай ідэйнасці. Многія нашы творы яшчэ ўступаюць лепшым узорам савецкага мастацтва; значна менш у іх глыбіні вобразаў. Не ў апошнюю чаргу тлумачыцца гэта тым, што крытычная думка ў творчых арганізацыях не ўзнялася пакуль яшчэ да ўзроўню патрабаванняў, каб яна магла рабіць рашаючы ўплыў на літаратурна-мастацкі працэс. Маецца на ўвазе як адсутнасць у радзе выпадкаў звычайнай узаемнай патрабавальнасці членаў таго ці іншага калектыву, так і слабасць прафесіянальнай крытыкі, якая яшчэ не глыбока аналізуе новыя з'явы і вельмі рэдка спрабуе рабіць абагульненні.

Час падрыхтоўкі да з'езду павінен стаць часам рашучай актывізацыі крытычнай думкі. Трэба не толькі грунтоўна разабрацца ў тым, што створана пісьменнікамі і мастакамі за апошні перыяд, перыяд цікавых пошукаў і напружанага роздуму, але і дапамагчы, каб новыя творы былі варты высокай ацэнкі. Рашучай актывізацыі патрабуе ў сувязі з гэтым жыццё жанравых секцый творчых саюзаў, дзейнасць мастацкіх саветаў тэатраў і кінастудыі. Трэба наладжваць таксама больш сустрэч пісьменнікаў і майстроў мастацтва з грамадскасцю, прычым дамагацца, каб яны праходзілі ў дзелавым стылі, без параднасці і пампезнасці, што яшчэ нярэдка бывае.

Мы павінны кіравацца ў сваёй працы ўсведамленнем таго факту, што ўжо сёння складваюцца рысы вялікага мастацтва камунізма. У прывітанні Трэцяму з'езду пісьменнікаў СССР Цэнтральны Камітэт нашай партыі падкрэсліў, што гэта павінна быць «мастацтва вялікіх думак, гарачых пачуццяў і высокіх страсцей, мастацтва, здольнае натхняць мільёны і мільёны будаўнікоў камунізма на новыя вялікія справы».

Скажам шчыра: як далёка стаяць многія нашы творы ад той меры майстэрства, жыццёвай пераканальнасці, без якой нельга разлічваць на ўвагу чытача альбо гледача. Гэта паказвае, у прыватнасці, выстаўка работ мастакоў рэспублікі, аб якой гаворыцца сёння ў нашай газеце. Яна засведчыла, што тэма сучаснасці заняла галоўную ўвагу выяўленчага мастацтва. Аднак поспехі на гэтым шляху пакуль што даволі нязначныя. На выстаўцы пераважаюць работы ілюстрацыйныя, мала эмацыянальныя, пазбаўленыя сапраўднага жыццёвага пафасу. А ці мала з'явілася такіх твораў у літаратуры, скажам, у мінулагодняй прозе.

Пачэсныя і высакародныя задачы паставіла партыя перад савецкай літаратурай і мастацтвам. Ёсць усе падставы спадзявацца, што пісьменнікі, кампазітары, мастакі, дзеячы тэатра і кіно, шматтысячная армія ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці нашай рэспублікі, натхнёныя гарачым імкненнем дастойна сустрэць XXII з'езд КПСС, мабілізуюць усе свае сілы, вопыт і энергію і ўзрадуюць народ выдатнымі творамі.

НАСУСТРАЧ XXII З'ЕЗДУ КПСС

СТВАРЫЦЬ НАРОДНЫЯ ФІЛАРМОНІІ

Якія творчыя задачы ставяць перад сабою мастацкія калектывы і салісты Белдзяржфілармоніі, ідучы насустрач XXII з'езду нашай партыі?— з такім пытаннем звярнуўся наш карэспандэнт да дырэктара філармоніі А. Каландзёнка.

— Мы абавязаліся, — сказаў ён, — у трэцім годзе сямігодкі даць не менш шасці тысяч адкрытых канцэртаў, правесці ў гарадах і вёсках рэспублікі 1 500 лекцый-канцэртаў на літаратурныя і музычныя тэмы для слухачоў народных універсітэтаў культуры.

Вось ужо два гады запар, працягвае А. Каландзёнак, нашы аркестры — сімфанічны і народных інструментаў — у летні час выязджаюць на гастролі па Беларусі. Аднак да гэтага часу яны выступалі толькі па вялікіх гарадах, а калгасныя працаўнікі былі пазбаўлены магчымасці слухаць у жывым гучанні буйныя сімфанічныя творы класікаў і савецкіх аўтараў. А чаму? Уся справа ўпіралася ў адсутнасць на вёсцы неабходных эстрадных пляцовак, на якіх мог бы размясціцца вялікі калектыў музыкантаў. Кіраўніцтва філармоніі вырашыла зрабіць з лёгкіх металічных канструкцый спецыяльную перасоўную эстрадную пляцоўку для абслугоўвання слухачоў сельскай мясцовасці. Ужо гэтым летам сімфанічны і народны аркестры, накіраваўшыся ў гастрольнае турнэ па рэспубліцы, дадуць 20 міжкалгасных канцэртаў для сельскіх слухачоў.

Кожная эстрадная брыгада (а іх усяго сем) дасць не менш дзесяці шэфскіх канцэртаў для працоўных. У маі філарманічныя калектывы прымуць удзел у масавым музычным свяце, прысвечаным працы, міру і дружбе, на мінскім стадыёне «Дынама».

Вопытныя прафесіянальныя артысты і музыканты памятаюць і пра шматлікіх аматараў самадзейнага мастацтва. Яны ўзяліся дапамагаць удзельнікам мастацкай самадзейнасці Мінскай вобласці, будаўнікам Полацкага Нафтабуда.

А. Каландзёнак расказаў таксама, што творчы калектыў прапанаваў стварыць у абласцях рэспублікі народныя філармоніі, каб вакол іх маглі гуртавацца найбольш таленавітыя сілы мастацкай самадзейнасці. Гэтыя філармоніі пад непасрэдным кіраўніцтвам дамоў народнай творчасці будуць наладжваць адкрытыя выступленні музычных, харавых і танцавальных калектываў, праводзіць абменныя канцэрты паміж абласцямі. Белдзяржфілармонія гатова дапамагчы аматарам мастацтва ў аваloданні выканаўчым майстэрствам.

Творчы ўздым

Калектыў Акадэмічнай харавой капэлы БССР узяў да XXII з'езду нашай партыі творчыя абавязацельствы.

Перш за ўсё мы вырашылі тэрмінова падрыхтаваць новую кантату беларускага кампазітара І. Кузняцова «Радуйся, наша зямля!», прысвечаную цудоўнаму сённяшняму жыццю савецкіх людзей. Апрача гэтага, развучым не менш дзесяці новых песень на сучасныя тэмы.

Творчы калектыў будзе многа выступаць перад працаўнікамі сацыялістычных палёў і новабудоўляў. Для слухачоў народных універсітэтаў культуры збіраемся арганізаваць цыкл тэматычных канцэртаў.

Мастацкае кіраўніцтва капэлы, яе асобныя ўдзельнікі дапамагаюць харавым самадзейным калектывам і іх хармайстрам-аматарам у павышэнні майстэрства спявання. Нашы падшэфныя — чатыры хоры ў Маладзечанскім, Барысаўскім, Нясвіжскім і Чэрвеньскім раёнах. Для правядзення творчых кансультацый у гэтых хорах вылучаны заслужаныя артысты рэспублікі М. Шуманскі і В. Юневіч, хармайстар Д. Рулінскі і артыст В. Някрасаў.

Свае абавязацельствы капэла ажыццяўляе. Калектыў на чале з мастацкім кіраўніком народным артыстам СССР Р. Шырмай у поўным складзе выехаў у вялікую гастрольную паездку па гарадах РСФСР.

У Мінск капэла вернецца ў канцы сакавіка і адразу пачне выступаць перад працоўнымі глыбінных раёнаў рэспублікі.

З творчым уздымам нашы артысты рыхтуюць да знамянальнай падзеі новую канцэртную праграму.

К. ПУРОЎСКІ,
дырэктар Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР.

ЗРОБІМ ЯШЧЭ БОЛЬШ

Як і кожны творчы калектыў, наш тэатр клапоціцца аб стварэнні рэпертуару, які б захапіў, усхваляваў савецкага гледача.

Мяркуючы па значнаму павелічэнню колькасці наведвальнікаў нашага тэатра (а пра яго аўтарытэт сярод працоўных усё ж у значнай меры сведчыць поўная глядзельная зала), калектыў шмат чым здолеў выклікаць цікавасць да сваіх новых прац. А некалькі ж год назад былі нярэдкія выпадкі, калі з-за таго, што пуставала глядзельная зала, тэатр вымушаны быў адмяняць спектаклі.

Наш калектыў імкнецца выклікаць цікавасць у гледача да сваіх работ зусім не пастаноўкай забаўляльных спектакляў. Хоць у рэпертуары любога тэатра, а тым больш нашага (бо ў горадзе няма іншых тэатральных калектываў), побач з глыбокімі па тэмах і праблемах сцэнічнымі творамі зусім магчымыя і, я сказаў бы, нават неабходныя спектаклі-камедыі, спектаклі-вадэвілі і інш.

Рэпертуар нашага тэатра ў мінулым годзе папоўніўся значнымі творамі сучаснай савецкай драматургіі. Спектаклі па п'есах «Іркуцкая гісторыя» А. Арбузава, «Няроўны бой» В. Розава, «Кухарка» А. Сафронава, «Два колеры» А. Зака і І. Кузняцова былі вельмі добра прыняты гледачом, ён палюбіў герояў гэтых твораў перш за ўсё таму, што ўбачыў на сцэне сучаснікаў.

Хвалююць сённяшняга гледача не толькі спектаклі аб нашых днях; далёкае мінулае, вялікія гуманістычныя ідэі рускай і зарубежнай класічнай драматургіі таксама знаходзяць у яго водгук.

Да юбілею Чэхава тэатр у другі раз вырашыў звярнуцца да яго драматургіі. У рэпертуар была ўключана і пастаўлена п'еса «Тры сястры». Трэба сказаць, што паўторны зварот да драматургіі Чэхава выклікаў трывогу: а ці прыме глядач, ці будзе наведваць спектакль, ці не з'явіцца вялікая складаная праца калектыву халастым стрэлам? Бо «Чайка» быў добры спектакль, але не выклікаў у брэсцкіх гледачоў асаблівай цікавасці. Нашы песімістычныя меркаванні, на шчасце, не апраўдаліся. Поспех спектакля «Тры сястры» быў абумоўлены ў першую чаргу тым, што тэатр меў у трупе на ўсе цэнтральныя ролі цікавых выканаўцаў, меў пастаноўшчыка, які разумее і любіць Чэхава і яго драматургію, — рэжысёра Ю. Арынянскага. Пастаноўка «Трох сясцёр» і добры прыём спектакля гледачамі ўмацавалі нашу веру ў тое, што драматургія Чэхава, якая патрабуе глыбокага псіхалагічнага раскрыцця ўнутранага жыцця персанажаў і іх узаемаадносін, — блізкая творчаму калектыву. І працягваючы гэтую традыцыю, тэатр паставіў «Анну Карэніну», а пад канец года мяркуе паставіць «Дачнікі» М. Горкага.

Значнай падзеяй у жыцці калектыву ў мінулым годзе было запрашэнне паказаць «Брэсцкую крэпасць» на Крамлёўскай сцэне.

Як паведамляў друк, маскоўскі глядач вельмі цёпла ўспрыняў наш спектакль і, нягледзячы на неактыўны для тэатральнай Масквы верасень, глядзельная зала Крамлёўскага тэатра на нашых спектаклях была заўсёды поўная. Гэта было высокай ацэнкай творчай дзейнасці калектыву. Паездка ў Маскву нібы падвяла вынік нашай працы ў мінулым сезоне.

У складзе тэатра — значная група творчай моладзі, якой мы аддаём вялікую ўвагу. Праз увесь час існавання тэатр імкнецца амалоджваць свой калектыў. Штогадова папаўняецца тэатр у асноўным за лік моладзі — выпускнікоў тэатральных ВНУ, якія часам яшчэ не маюць дастатковага практычнага вопыту. Запрашаем у трупу і таленавітых удзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Спробы стварыць цікавы творчы калектыў, папаўняючы яго асобнымі акцёрамі з розных тэатраў, не заўсёды давалі добры вынік. Выхаванне творчай змены самім тэатрам — самы правільны і дзейсны метад стварэння цікавага творчага калектыву. Яркі прыклад таму — старэйшыя тэатры рэспублікі імя Янкі Купалы і імя Якуба Коласа. Гэтыя тэатры здолелі за многія гады выхаваць яркія, творчыя ансамблі высокакваліфікаваных майстроў беларускай сцэны. Такі працэс стварэння творчага ансамбля адбываецца і ў нас. Маладыя артысты Г. Токараў, Ю. Істомін, Л. Зельцына, В. Грышын, Ф. Шварц, Т. Цярохіна, О. Клёнава, А. Маліноўскі, М. Сакалова, Р. Мірскі жывуць у тэатры паўнакроўным творчым жыццём, часта радуючы старэйшых калег і гледача цікавымі працамі.

Асаблівую ўвагу тэатр аддаў у мінулым годзе абслугоўванню сельскага гледача — паказаў на вёсцы больш двухсот спектакляў, на якіх пабывала больш 64 тысяч чалавек. На вёсцы мы паказалі спектаклі «Брэсцкая крэпасць», «Кухарка», «Блудны сын», «Два колеры», «Іркуцкая гісторыя», «Тры сястры», «Вучань д'ябла» і інш. Мы не абмежаваліся паказам толькі платных спектакляў. У раёнах вобласці тэатр, з дапамогаю абласнога і раённых аддзелаў культуры, арганізаваў і правёў двухдзённыя семінары кіраўнікоў і ўдзельнікаў сельскай мастацкай самадзейнасці па спецыяльнай праграме. У кожнай творчай групе, якая выязджала на вёску, былі падрыхтаваны кансультанты-выкладчыкі. Семінары праведзены ў Лагішанскім, Іванаўскім, Ляхавіцкім, Ганцавіцкім, Лунінецкім, Столінскім раёнах.

За час летняй паездкі тэатр даў у калгасах тры шэфскія спектаклі і пяць канцэртаў. У асноўным паездка тэатра па калгасах вобласці прайшла добра, калектыву дапамагалі ў арганізацыі яго працы. Аднак не абыйшлося і без халоднага, я сказаў бы, бюракратычнага стаўлення з боку некаторых старшынь калгасаў і раённых кіраўнікоў. Так, у Іванаўскім раёне па віне старшынь калгасаў «Зара камунізма» (т. Савенка) і «Чырвоная зорка» (т. Ходас) спектаклі былі сарваны.

Абслугоўванне вёскі летам — вялікая і патрэбная справа. Нашы тэатры здолеюць яшчэ лепш, яшчэ з большай карысцю праводзіць гэтую работу, калі да іх працы праявяць сапраўдную цікавасць кіраўнікі калгасаў і раёнаў.

Напярэдадні год вялікіх падзей, вялікіх здзяйсненняў. Уся краіна рыхтуецца дастойна сустрэць XXII з'езд КПСС. Калектыў нашага тэатра да гэтай даты падрыхтуе спектаклі аб сучаснасці. У нашым рэпертуары гэтага года — новая п'еса маладога беларускага драматурга Я. Пасава «Чалавек за бартом» аб барацьбе з пранікненнем сектанцкіх уплываў у асяроддзе моладзі. Увагу калектыву прыцягнула п'еса В. Лаўрэнцьева «Нашчадкі Івана Буданцава» аб далейшым развіцці калгаснага ладу. Тэатр працягвае працу з беларускімі драматургамі над стварэннем арыгінальных твораў.

Творчыя работнікі тэатра абавязаліся дапамагаць Пінскаму народнаму тэатру, мастацкай самадзейнасці, універсітэту культуры.

Мастакі А. Гзыла і В. Мудрогін афармяць два спектаклі ў Пінскім народным тэатры; заслужаны артыст А. Логінаў і артыст В. Андрэеў створаць драматычны калектыў у саўгасе «Брэсцкі» і будуць кіраваць ім. У тым жа саўгасе загадчык музычнай часткі тэатра М. Русін стварыў хор і кіруе ім. Заслужаны артыст М. Абрамаў, артыст Ю. Уласаў дапамагаюць калгаснай самадзейнасці.

Рэжысёры Ю. Арынянскі, Г. Волкаў, артысты А. Асторына, С. Яўдошанка, Н. Ганчарэнка актыўна ўдзельнічаюць у працы ўніверсітэта культуры.

Увесь творчы калектыў імкнецца актыўна ўдзельнічаць у грамадскім жыцці горада і вобласці.

Тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі прыкладзе ўсе намаганні, каб дастойна сустрэць XXII з'езд КПСС і парадаваць нашага гледача новымі творчымі дасягненнямі. Зроблена нямала, але зробім яшчэ больш.

Л. ВАЎЧЭЦКІ,
дырэктар Брэсцкага тэатра імя ЛКСМБ.

Вецер з Конга

Памяці Патрыса Лумумбы.

І каліна мая, і шыпшына без лісця, без цвету
Кроплі ягад чырвоных страсаюць з марозных павек.
І пачулі пад Мінскам, што згінуў далёка, за светам,
Цёмнай скуры ды самае светлай душы чалавек.

Не далі пахаваць. Тры аршыны на дол не адмераеш.
Жвір, напалены сонцам, сплывае праз пальцы мае:
Сын Кітая, індыец і я, эсэсэравец,
Сыплем жменю за жменяй.
Курган пад нябёсы ўстае.

Ходзіць вецер пустэльняю дзікай і голай,
Хціўцы сіляцца край
расцягаць па бярвенцу з вянца,
Замыкайся, Радэзія!
Зачыняйся, Анкола!
Не давайце праз межы правезці ні грама свінца.

Хай пустуюць навек аўтаматныя дыскі,
Каб і вашага сэрца не ўзяў на прыцэл
Партугальскі прыблуда ці той заваёўнік бельгійскі,
Пан калоній і служка паноў — афіцэр.

Не схавацца забойцу пад фрак дыпламата, —
Па мундзіру — жандар, па прафесіі — кат,
А па брыдкай душы, як яго ні заві далікатна —
Даг ці дог —
мімаволі прамовіцца — гад.

Помста здзірцаў дагоніць і пеша і конна.
Свае добрыя скарбы народ спажыве.
Сцягам волі асушыць паўстаўшае Конга
Горыч слёз, што зірнуць не даюць удаве.

Максім ЛУЖАНІН.

Для выбаршчыкаў

Любяць рабочыя саўгаса «Буцэвічы» мастацкую самадзейнасць Шапялёўскага сельскага клуба. Самадзейныя артысты часта выступаюць не толькі ў родным саўгасе, але і ў суседніх. Днямі яны далі для выбаршчыкаў Рагоўскай выбарчай акругі № 138 Мінскага раёна цікавы канцэрт. Харысты праспявалі шмат песень савецкіх кампазітараў, удзельнікі танцавальнага гуртка выканалі «Лявоніху», «Польку» і іншыя танцы. Паказаны вакальныя нумары, прачытаны вершы.

В. ЛЫЗО.

* * *

У вялікім пакоі тэхнічнага кабінета пры Доме культуры Мінскага трактарнага завода размясціўся выбарчы ўчастак № 12 па выбарах у мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных.

Гэтымі днямі на ўчастку была праведзена канферэнцыя чытачоў на тэму «Сыноўні абавязак», якую арганізавалі бібліятэкі Сталінскага раёна.

Удзельнікі канферэнцыі падзяліліся думкамі аб выхаванні маладога пакалення.

П. ЛАПОТКА.

З РЭСПУБЛІКАНСКАЙ МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЎКІ.
І. СТАСЕВІЧ. Пакарыцелі Падунскіх парогаў.

НА ЎЗРОВЕНЬ ПАТРАБАВАННЯЎ ЧАСУ

Рэспубліканскі сход мастакоў

Рэспубліканская выстаўка выяўленчага мастацтва 1960 г. выклікала вялікую цікавасць у гледачоў. Інакш і не магло быць. Мноства жывапісных палотнаў скульптурных кампазіцый, графічных лістоў, партрэтаў і пейзажаў, твораў прыкладнога мастацтва—сведчанне творчай актыўнасці нашых майстроў, іх пошукаў, шчырага жадання стварыць шматгранны вобраз сучасніка — будаўніка камунізма.

Тэмы сацыялістычнай працы, адзінства партыі і народа, надзвычай важныя для ўсяго савецкага мастацтва — асноўныя ў творах, якія экспануюцца на выстаўцы. Ёсць тут і кампазіцыі на гісторыка-рэвалюцыйную тэму.

Істотная і станоўчая асаблівасць гэтай выстаўкі і тое, што новабудоўлям Савецкай Беларусі—Нафтабуду і Салігорскаму калійнаму камбінату—аддадзена багата роздуму і творчай энергіі прадстаўнікамі ўсіх жанраў выяўленчага мастацтва.

Беларускія мастакі жывуць інтарэсамі ўсяго савецкага народа, не абмяжоўваюцца нацыянальнай тэматыкай, а, імкнучыся раскрыць своеасаблівасць часу, натхняюцца ідэямі сацыялістычнага інтэрнацыяналізму. У прыватнасці, заслугоўвае ўхвалення ініцыятыва маладога жывапісца І. Стасевіча, два манументальныя творы якога прысвечаны Брацкай ГЭС.

Усё больш трывалае месца на нашых выстаўках займае моладзь. Асабліва гэта прыкметна цяпер. І не дзіва, што ў час абмеркавання выстаўкі асабліва часта называліся прозвішчы М. Савіцкага, І. Стасевіча, М. Данцыга і многіх выхаванцаў Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Іх творы звярнулі на сябе ўвагу пачуццём сучаснасці, імкненнем адлюстраваць найбольш тыповыя працэсы і з'явы нашага жыцця.

Паказчык сталасці

— На сучасным этапе развіцця савецкага мастацтва,—сказаў дакладчык П. Нікіфараў,—паказчыкам ідэйна-мастацкай сталасці нашай творчасці з'яўляецца сюжэтна-тэматычная карціна на сучасную тэму, у якой адлюстравана працоўнае жыццё нашага народа. Большасць твораў на выстаўцы іменна на гэтую тэму.

П. Нікіфараў мяркуе, што на выстаўцы ёсць вельмі характэрныя сюжэтна-тэматычныя карціны пра сучасную сацыялістычную рэчаіснасць. Гэта кампазіцыі І. Стасевіча і М. Савіцкага. Крытык падрабязна спыняецца на іх змесце і форме.

Карціна «Ангара-Ангара», гаворыць ён, пакідае супярэчлівае ўражанне. У ёй выразна адчуваецца рамантыка сацыялістычнай працы. Аднак твору не стае жыццёвай пераканальнасці. У ім многа вонкавай пампезнасці, наўмыснасці. Кампазіцыі карціны не стае зладжанасці, характарам—выразнасці. Не задавальняе і каларыт карціны. Ён павінен быць больш свежы і лёгкі.

Цікавы кампазіцыйны матыў другой карціны І. Стасевіча «Перакрыццё Ангары», але яна яшчэ пазбаўлена мастацкай гармоніі і псіхалагічнай выразнасці характараў.

Недастаткова глыбокае ўвасабленне зместу ў адпаведнай яму форме—такі, на думку дакладчыка, недахоп і ў цікавай сюжэтна-тэматычнай карціне М. Савіцкага «Сацыялістычнае абавязацельства». Тут добра адчуваецца творчая атмасфера натхнёнай працы. І разам з тым падкрэсленая статычнасць і нязграбнасць фігур, аскетычнасць у малюнку і каларыце, невыразнасць псіхалагічнага стану герояў зніжаюць жыццёвасць карціны, пазбаўляюць яе сапраўднай адухоўленасці. П. Нікіфараў заўважае таксама, што ў некаторых творах таленавітага аўтара наглядаецца нейкая наўмысная пахмурнасць. У яго герояў застылыя, сумныя твары, ім не хапае цёплых чалавечых пачуццяў. Асабліва гэта прыкметна ў карціне «На кірмашы». Прычына тут, на думку дакладчыка, ва ўскладнёнасці фармальных пошукаў, у ігнараванні багацця натуры і паўнакроўных фарбаў жыцця.

Вонкавая апісальнасць, ілюстрацыйнасць уласцівы і некаторым іншым сюжэтна-тэматычным карцінам —Я. Красоўскага, Х. Ліўшыца, Г. Бржазоўскага.

Тэма сацыялістычнай працы для мастацтва перш-на-перш праблема этычная. Яна патрабуе глыбокага адлюстравання душэўнага свету чалавека. І таму галоўнае ў карцінах на тэму сацыялістычнай працы—паэтызацыя вобраза чалавека-творцы. Ніякія жывапісныя знаходкі, вонкава выразныя дэкаратыўныя схемы, пластычныя сілуэты і іншыя элементы тэхнікі не дадуць добрых вынікаў без глыбокага раскрыцця ўнутранага свету, думак сучасніка.

— Сюжэтна-тэматычная скульптура займае ўсё большае месца ў творчасці нашых майстроў і моладзі,— гаворыць дакладчык па праблемах скульптуры А. Глебаў.

Беларускія скульптары таксама аддалі шмат увагі тэме сацыялістычнай працы. З кампазіцыямі выступілі С. Селіханаў, П. Белавусаў, А. Анікейчык і Б. Івонцьеў.

А. Глебаў падрабязна аналізуе дзве кампазіцыі на сюжэт «Верхалазы-вышыннікі», якія належаць Анікейчыку і Белавусаву. У першага аўтара героі — жывыя людзі, майстры натхнёнай і радаснай працы, і выраз іх твару натуральны, шчыры. Добрасумленна, старанна працаваў і другі скульптар. Ён уважліва, у акадэмічным стылі карыстаўся натурай, але вынікі ў яго горшыя. Асноўная загана гэтай групы—ілюстрацыйнасць, невыразны паказ працэсу працы. Скульптар Белавусаў, гаворыць А. Глебаў, мяркуючы па яго твору, ставіў сабе больш высокую задачу, чым першы аўтар. Ён хацеў стварыць паэму аб працы, праспяваць песню аб працоўных подзвігах. Але песні не атрымалася. Прычына—адсутнасць у мастака яснай пластычнай задумы, дзе форма была б непарыўна з'яднана са зместам.

У групе С. Селіханава «Першы цюбінг» адчуваецца подых працоўнага подзвігу салігорцаў. Група жывая, вылеплена сакавіта, а ў асобных месцах з тэмпераментам і смела вырашана. І разам з тым гэтаму эцюду не стае сапраўднай мастацкасці, характва.

Сюжэтна-тэматычнай графіцы, як сцвярджае дакладчык А. Волкаў, на жаль, уласцівы павярхоўнае раскрыццё тэм. У задуме многіх лістоў адсутнічае значная ідэя.

Каляровыя лінагравюры «Мінскі камвольны камбінат» І. Гембіцкага не перадаюць характва сацыялістычнай працы людзей. Тут па сутнасці дадзен толькі пералік цэхаў.

Сумнае ўражанне пакідае заводская серыя Л. Лейтмана. Няма асабліва цікавых кампазіцый і характараў у творах, якія экспанаваны на гэты раз С. Герусам. Не раскрывае аўтарскай задумы і серыя М. Бельскага «Працаўнікі зямлі».

Няўдалыя і плакаты. Іх мала. У большасці плакатаў няма выразнага вобраза савецкага чалавека.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

САВЕЦКІ ПРОСТЫ ЧАЛАВЕК

ДУМЦЫ НЯМА МЯЖЫ

Поезд ахутаўся белымі клубамі пары і спыніўся.

— Прыпынак трыццаць хвілін,— аб'явіў правадзік.

Уладзімір Аляксеевіч выйшаў на перон. Сонца зайшло за лес. Вялікія вакзальныя вокны палалі чырванню, а там, за пуцямі, расплылося на паўнеба барвовае зарава.

«Усім як тады,—падумаў Уладзімір Аляксеевіч.—Толькі тады зарава было ад пажараў, а на месцы станцыі дыміліся груды руін...»

Хвалюючыся, ён закурыў. Так, не зусім прыемныя былі ўспаміны. Непадалёк ад гэтай станцыі радавы Лабанчыкаў прабіваўся з акружэння ў сорак першым. Тут быў, параненым у нагу, схоплены фашыстамі. Колькі давялося пакутваць па канцлагерах, перш чым удалося ўцячы да партызан...

Рэзкі паравозны гудок абудзіў Уладзіміра Аляксеевіча ад успамінаў. Ён заспяшаўся ў вагон.

— Спазніцеся, таварыш пасажыр! Мабыць, захапіліся,—пажартавала правадніца.

Лабанчыкаў прайшоў у купэ, адчыніў акно. Поезд вёз яго нібы з мінулага. Але яно, мінулае, зноў і зноў успывала ў памяці. Партызанскія лагеры, смерць таварышаў... А потым—светлыя і радасныя дні Перамогі...

Уладзімір Аляксеевіч намацаў у кішэні тоўстую, запоўненую лічбамі і чарцяжамі, запісную кніжку. Тут ёсць усё, што ён убачыў на заводах Ленінграда. Новыя станкі, новыя прыстасаванні, новы інструмент... Як самага блізкага друга сустрэлі ленінградцы госця з Мінскага матавелазавода. Яго вадзілі па цэхах, расказвалі, паказвалі, дзяліліся творчымі сакрэтамі. І ўсё, што бачыў, што чуў цікавага, Лабанчыкаў занатаваў у гэтай запісной кніжцы.

Імчыць поезд. Яшчэ крыху—і Мінск, родны завод, таварышы.

Назаўтра Уладзімір Аляксеевіч раніцай накіраваўся на завод.

— Паглядзіце, як здорава,—з захапленнем гаварыў ён у цэху начальніку тэхнічнай часткі цэха.—Гэты ж «кулачок» прашу пусціць рабіць. У нас у цэху як? Кожны зуб асобна апрацоўваць даводзіцца. А з «кулачком» за адзін заход—і гатова! Амаль у пяць раз паскарае працу!

Начальнік тэхнічнай часткі ўважліва разглядаў чарцёж, думаў.

— Справа, ведома, варта,— не спрачаюся,—сказаў ён нарэшце.— Але... тут усё ад рабочага залежыць, ад яго вопыту, умення, кемлівасці. Галоўнае — правільна выкарыстаць гэтае прыстасаванне. Давайце заўтра...

— Навошта ж заўтра?—спытаў Лабанчыкаў.—Паспрабаваць можна сёння, зараз.

І вось зноў ён у цэху, ля свайго станка. Гудзе матор. З-пад разца віецца, кучаравіцца сінявата стружка. У патроне—фрэза. Вельмі складаны і вельмі дакладны інструмент. Варта памыліцца на сотую міліметра—і пойдуць адна за адной бракаваныя дэталі. Бо гэтай жа фрэзай многія рабочыя будуць карыстацца.

Браку Уладзімір Аляксеевіч пакуль што не зрабіў. Ён вопытны токар. Калі на заводзе трэба зрабіць які-небудзь дакладны інструмент, тады бярэцца ён, Лабанчыкаў.

Вось, да прыкладу, гайка. Звычайная гайка для матацыкла. Разьба ў ёй трохзаходная і там для вырабу патрэбен спецыяльны метчык. Але дзе яго ўзяць?

Хацелі на іншых заводах заказаць—ніхто не бярэцца зрабіць. Вельмі складаная работа. Інжынеры, майстры з ног збіліся. Дзе ўзяць метчык! Трэба ж план выконваць, трэба выпускаць матацыклы, а без гаек матацыкла не зробіш.

У гэтыя дні Уладзімір Аляксеевіч хадзіў задуменны. Часта пасля работы заставаўся ў цэху, дома сядзеў над кнігамі і чарцяжамі.

Неяк у час абедзеннага перапынку сустрэў ён бібліятэкара з заводскай бібліятэкі.

— Што гэта вы не прыходзіце?—спытала яна.—А я вам кнігі падрыхтавала, што прасілі, і апавяданні сатырычныя...

— Не да сатыры зараз,—стомлена ўсміхнуўся Уладзімір Аляксеевіч.—Як-небудзь другім разам.

Ён папрасіў прабачэння і паспяшаўся. Часу ў яго сапраўды не было.

Прыкладна праз тыдзень у кабінет начальніка інструментальнага цэха прыйшоў узрадаваны Лабанчыкаў.

— Ёсць навіны!—ледзь з парога павітаўся ён.—Ёсць добрыя навіны!

— Вас прынялі ў касмічную экспедыцыю?—іранічна заўважыў начальнік цэха.—Ці вы знайшлі спосаб выраблять гайкі з трохзаходнай разьбой?

— Вось іменна, знайшоў спосаб. З дапамогаю метчыкаў...

— Дзіўнае супадзенне,—паціскае плячыма начальнік цэха.—Я таксама думаў, што разьба наразаецца метчыкамі. Толькі як рабіць гэтыя метчыкі, мне, на жаль, невядома.

— А мне вядома,—сказаў Лабанчыкаў.—Глядзіце.

І ён паклаў на стол доўгі інструмент, які паблісквае серабром.

— А гэта гайкі. Тыя самыя, з трохзаходнай разьбой...

І зноў, як заўсёды, гудзе матор, зноў віецца з-пад разца кучаравая стружка. Чарвячныя фрэзы і свярдзёлкі, метчыкі і прасформы, фасонныя разцы і многа іншых дэталей ідуць з рук Уладзіміра Аляксеевіча. Ён стаіць ля станка, хмурыцца і зноў штосьці думае сур'ёзнае, важнае.

Не думаў ён раней, што давядзецца яму вучыцца, чытаць падручнікі. А вось давялося. Апрацоўка на станках патрабуе чыстай, дакладнай работы.

...Пасля Уладзіміра Аляксеевіча — хачу сказаць, што наш калектыў заўсёды сярод лепшых. Мы не раз заваёўвалі пераходны Чырвоны сцяг і па праву ганарымся нашымі лепшымі рабочымі...

Лабанчыкаў расказваў аб дружнай камсамольскай брыгадзе Саковіча, якая спаборнічае за права называцца калектывам камуністычнай працы, пра маладога слесара Пірожніка, які па праву заняў месца ў страі з самымі вопытнымі і ўмелымі рабочымі цэха, пра ўсіх, хто добра працуе і вучыцца.

Пасля Уладзіміра Аляксеевіча рабочыя, майстры, інжынеры гаварылі аб рабоце, вучобе, адпачынку.

А калі пачалі выбіраць цэхавы камітэт, адзін з самых старэйшых, лепшы рабочы вытворчасці сказаў:

— Прапаную Уладзіміра Аляксеевіча Лабанчыкава.

Усе дружна заапладзіравалі.

Уладзімір Аляксеевіч спрабаваў адмовіцца, гаварыў, што ідзе вучыцца на курсы майстроў і часу ў яго будзе мала, але інструментальшчыкі стаялі на сваім. Вучоба—не перашкода. У цэху цяпер амаль усе вучацца.

А назаўтра, з самай раніцы, да станка Лабанчыкава падыйшоў майстар. Моўчкі разгарнуў чарцёж, падаў яму, сказаў:

— Новая фрэза, прычым складанейшай канструкцыі. Як па-вашаму, адолеем?

Уладзімір Аляксеевіч, гледзячы на чарцёж, прывычна нахмурыўся:

— Чаму ж не адолеем? Калі трэба, значыць адолеем.

Другую гадзіну маўчыць матор, другую гадзіну не працуе станок Лабанчыкава. Цяпер у руках токара не разцы, а аловак і папера. Трэба разлічыць, трэба вельмі старанна ўсё разлічыць. Ад гэтага цяпер залежыць поспех.

Белагаловы хлапец у форме рамеснага вучылішча з недаўменнем глядзіць на токара. У чым справа, няўжо сапсаваўся станок? А Уладзімір Аляксеевіч штосьці шэпча сам сабе, потым запісвае, закрэслівае і зноў запісвае.

Хлапчук не вытрымлівае, дакранаецца да рукі Уладзіміра Аляксеевіча і пытаецца:

— Вершы пішаце? У насценгазету?

Уладзімір Аляксеевіч са здзіўленнем глядзіць на яго, потым усміхаецца:

— Гэта, бадай, мудрэй за вершы. Разлікі шасцярон раблю для станка. Зразумела?

— Разлікі? — паціскае плячыма рамеснік.—А інжынеры нашто?

Твар Уладзіміра Аляксеевіча стаў сур'ёзным, і толькі вочы яго з-пад густых чорных броваў глядзелі пабацькоўску цёпла і ласкава.

— У тым жа і справа, што цяпер паміж рабочым і інжынерам розніца вельмі маленькая. А хутка яе зусім не будзе. Вельмі хутка!..

Р. СЯМЕНАЎ.

На самадзейнай сцэне

У рэспубліцы праходзяць агляды калектываў мастацкай самадзейнасці. Нядаўна ў Гродна ў Палацы культуры тэкстыльшчыкаў адбыўся справаздачны канцэрт аматараў вобласці. Ужо выступалі з канцэртамі самадзейныя калектывы Ваўкавыскага, Лідскага і іншых раённых дамоў культуры. Днямі з канцэртам выступіў калектыў Шчучынскага раёна. У ім удзельнічала 210 спевакоў, танцораў, дэкламатараў.

Добра выступіў хор калгаса імя Кірава пад кіраўніцтвам настаўніцы Шынкаўскай сямігадовай школы Марыі Майніч. Хор выканаў беларускія народныя песні «Каля млына», «Пра партызанку Галіну», песню «Шырокія нашы прасторы». Апладысментамі сустрэлі гледачы лепшага трактарыста гэтага ж калгаса Васіля Курачку, які прачытаў урывак з паэмы Якуба Коласа «Новая зямля».

У Мінскім Палацы культуры прафсаюзаў адбыўся агляд калектываў мастацкай самадзейнасці медыцынскіх работнікаў Мінска і Мінскай вобласці. На сцэне выступалі харавыя, драматычныя, танцавальныя калектывы і асобныя выканаўцы. Сёння адбудзецца заключны канцэрт лепшых выканаўцаў.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Выступленне хору калгаса імя Кірава.

2. Чытае трактарыст Васіль КУРАЧКА.

3. Служачая трэцяй паліклінікі Мінска Ніна БЯЛЕЙЧЫК у малдаўскім танцы.

4. Спявае санфельчар Валожынскай эпідэмічнай станцыі Валя МІХЕЙКІНА.

Фота М. Мінковіча і Ул. Крука.

Для зарубежнага гледача

Беларускае Таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі ў сакавіку мінулага года аб'явіла конкурс на лепшую мастацкую фатаграфію, каб падрыхтаваць цэлую выстаўку і паслаць яе для экспанавання ў краіны народнай дэмакратыі.

На конкурс паступіла каля тысячы фатаграфій майстроў і фотааматараў рэспублікі. 104 работы былі прыняты на выстаўку. Шматлікія фатаграфіі паказваюць сучаснае жыццё беларускага народа, поспехі, дасягнутыя ім у галіне прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі, тэхнікі і культуры, партрэты перадавых людзей.

Перад адпраўкай у сацыялістычныя краіны выстаўка экспанавалася ў зале Саюза мастакоў БССР.

За лепшыя мастацкія фотаздымкі журы конкурсу прысудзіла дзве другія прэміі Н. Белабровіку («На возеры Нарач», «Распрацоўка фрэзернага торфу») і С. Ананка («Сталявары»); тры трэція прэміі — І. Замыцкаму («Заслужаная настаўніца»), А. Нікіфараву («Советика, хорошо!») і Г. Усманаву («Стары майстар» і «Малады рабочы»).

І. КАШЧЭЕЎ.

Літаратурны кабінет у школе

У Літвінавіцкай сярэдняй школе абсталяваны літаратурны кабінет. Тут багата кніг і дапаможнікаў па роднай літаратуры і мове, дыяграмы, плакаты, малюнкі, партрэты пісьменнікаў і стэнды, прысвечаныя іх творчасці.

Ініцыятары стварэння кабінета — настаўнікі Міхаіл Ігнаценка і Лідзія Паўлоўская. Ім дзейсна дапамагалі камсамольцы школы.

Два разы на тыдзень у кабінеце праходзяць заняткі літаратурна-творчага гуртка. За апошні час гуртоўцы пазнаёміліся з мастацкімі асаблівасцямі творчасці Я. Купалы, А. Куляшова, П. Труса, абмеркавалі вершы вучняў Анатоля Сталбова і Валерыя Нядбайлава. Лепшыя творы гуртакоўцаў змяшчаюцца ў школьнай насценгазеце і рукапісным часопісе. Некаторыя з іх друкуе раённая газета.

Васіль КЛІМЯНКОЎ,
настаўнік Літвінавіцкай сярэдняй школы Кармянскага раёна.

Вечар двух паэтаў

У клубе Саюза пісьменнікаў адбыўся літаратурны вечар паэтаў Рыгора Барадуліна і Сцяпана Гаўрусёва.

За апошнія гады такія вечары праводзяцца ўпершыню — пісьменнік робіць справаздачу перад чытачамі, знаёміць шырокую аўдыторыю з новымі творамі, затым прысутныя выказваюць аб іх свае думкі.

Паэт Максім Лужанін коратка расказаў пра творчасць С. Гаўрусёва і Р. Барадуліна — добра знаёмых чытачам паэтаў. І хоць прамоўца вёў асноўную гаворку на гэтым вечары, ён назваў сваё выступленне словам у спрэчках. М. Лужанін выказаў пажаданне маладым сябрам, каб іх словы густа сеяліся і густа ўзыходзілі.

Рыгор Барадулін прачытаў нізку вершаў з падрыхтаванага да друку зборніка «Рунець, красаваць, налівацца». Сцяпан Гаўрусёў пазнаёміў прысутных з радам лірычных вершаў і ўрыўкам з новай паэмы «Сушаныя арэхі».

Пісьменнікі і журналісты, выкладчыкі ВНУ і настаўнікі, студэнты і вучні старэйшых класаў цёпла сустрэлі выступленне паэтаў. Студэнты К. Мялешка, А. Сербантовіч і А. Шлег зрабілі заўвагі па прачытаных творах, пажадалі творчых поспехаў паэтам.

У заключэнне вечара адбыўся канцэрт.

У ліку кандыдатур, вылучаных на атрыманне Ленінскіх прэмій за работы ў галіне тэатральнага мастацтва, — народная артыстка СССР Вера Мікалаеўна Пашэнная. Яна прадстаўлена Усерасійскім тэатральным таварыствам і Дзяржаўным акадэмічным Малым тэатрам за выкананне ролі Васы Жалязновай і ролі гаспадыні Ніскавуоры ў спектаклях Малога тэатра «Васа Жалязнова» і «Каменнае гняздо».

На здымку: В. М. Пашэнная.

Фотахроніка ТАСС.

Супраць цемрашальства і забабонаў

Выйшаў з друку зборнік прац вучоных Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР — «Пытанні рэлігіі і атэізму»*).

Аўтары змешчаных у зборніку артыкулаў паказваюць рэакцыйнасць розных рэлігійных вераванняў, распаўсюджаных на Беларусі, іх класавую сутнасць, гістарычнае паходжанне, шкоднасць для справы будаўніцтва камунізма, гавораць пра няўхільны рост атэістычнага светапогляду сярод працоўных рэспублікі.

Зборнік адкрываецца артыкулам В. Бандарчыка «Процілегласць камуністычнай і рэлігійнай ідэалогіі і барацьба за пераадоленне рэлігійных перажыткаў». Аўтар паказвае, што барацьба рэлігіі з навукай працягваецца і ў наш час. Аднак формы яе сталі іншымі. Царкоўнікі крывадушна прапаведуюць садружнасць навукі і рэлігіі. Якое кашчунства! Ці не ў імя такой «садружнасці» кастры інквізіцыі спалілі Джардана Бруно і сотні, тысячы ні ў чым не вінаватых людзей!..

Цемрашалы імперыялістычнага свету прапаведуюць, нібы навуковыя адкрыцці робяцца з дапамогай бога. Аўтар артыкула падкрэслівае, што запуск нашай краінай штучных спадарожнікаў Зямлі, касмічных караблёў і ракет нанёс сакрушальны ўдар па недарэчнай хлусні прайдзісветаў у сутане.

Вялікая шкоднасць рэлігіі і яе маралі ў наш час — у тым, што яны цесна пераплятаюцца з іншымі перажыткамі мінулага ў свядомасці людзей. Наглядны прыклад — нядобрасумленнае стаўленне некаторых людзей да працы. Рэлігія лічыць працу божым праклёнам і карай чалавека за яго «першародны грэх». «Біблія» сцвярджае, што натуральнае становішча чалавека, калі ён не працуе (?!). У такім становішчы, маўляў, былі прарадзіцелі роду чалавечага Адам і Ева, якіх бог за грахі выгнаў з раю і пакараў працай; таму людзі і павінны, працуючы, выкупляць «першародны грэх» чалавецтва. Не цяжка здагадацца, чые інтарэсы абараняе гэтая рэлігійная бязглуздзіца.

У артыкуле звернута ўвага на тое, што сярод царкоўнікаў і сектантаў знаходзяць прытулак розныя прайдзісветы і ворагі народа. Так, у бабруйскіх евангелістаў намеснікам прасвітара быў зацяты вораг савецкага народа М. Грыняк, які ў час Айчыннай вайны служыў у фашыстаў. Пасля вызвалення Беларусі ад захопнікаў, прыкінуўшыся «святым», ён заклікаў моладзь ухіляцца ад службы ў Савецкай Арміі. Нягоднік своечасова быў выкрыты.

Пераканаўча ўскрывае недарэчнасць і супярэчлівасць рэлігійных абрадаў і догм царкоўнікаў У. Іваноў у артыкуле «Аб некаторых перажытках старадаўніх форм рэлігіі ў сучасных хрысціянскіх вераваннях і абрадах». Як бы працяг яго—артыкул М. Грынблата і В. Бандарчыка «Рэлігійныя вераванні, абрады і святы дарэвалюцыйнага беларускага сялянства». «Рэлігійныя перажыткі, — пішуць аўтары артыкула, — цесна пераплятаюцца і з такімі шкоднымі рэшткамі мінулага, як п'янства, хуліганства, парушэнне працоўнай дысцыпліны і г. д. Акрамя таго, яны наносяць велізарныя матэрыяльныя страты нашай народнай гаспадарцы, асабліва сельскай у час правядзення рэлігійных свят. Найбольш значныя царкоўныя святы прыпадаюць на такія важныя перыяды ў сельскагаспадарчай вытворчасці, як пасяўная і ўборачная кампаніі».

Падлічана, што ў 1957 г. калгаснікі і рабочыя саўгасаў Брагінскага раёна Гомельскай вобласці з-за правядзення адных толькі храмавых свят страцілі не менш 160 тысяч чалавекадзён. А ў вёсках, дзе жывуць праваслаўныя і католікі, адзначаецца двайная колькасць рэлігійных свят— праваслаўныя і каталіцкія, што яшчэ горш адбіваецца на стане грамадскай гаспадаркі.

А. Залескі ў артыкуле «Аб рэакцыйнай сутнасці каталіцызму» прасочвае гісторыю гэтай рэлігіі і пераканаўча даказвае, што яна заўсёды была рассаднікам найбольш рэакцыйнага цемрашальства, служыла эксплуататарам. Асабліва ярка ўскрываецца рэакцыйная і падрыўная дзейнасць Ватыкана супраць Савецкага Саюза і краін народнай дэмакратыі. Аўтар выкрывае каталіцкае духавенства, якое з першых жа дзён Савецкай улады пачало змагацца супраць сацыялістычнага будаўніцтва ў БССР. У час Вялікай Айчыннай вайны многія ксяндзы адкрыта супрацоўнічалі з фашыстамі. Так, ксёндз Рамейка з Глыбоцкага раёна кіраваў паліцэйскім атрадам, створаным для барацьбы з партызанамі, а яго духоўны сабрат з Гродзеншчыны — ксёндз Нуркоўскі заклікаў веруючых да барацьбы з камуністамі (якіх, дарэчы, ён сам і выдаваў фашыстам), а ў 1944 г. добраахвотна пайшоў у бандыцкі атрад «Крыся», дзе выконваў абавязкі духоўнага настаўніка і суддзі.

Шмат каталіцкіх служак боскіх займаліся ў час вайны зусім не боскімі справамі, служачы верай і праўдай акупантам, з'яўляючыся членамі антысавецкіх буржуазна-нацыяналістычных арганізацый. Не спыняе падрыўной дзейнасці каталіцкае духавенства і ў нашы дні.

Грунтоўна напісан артыкул аб паходжанні розных сект, іх адрозненнях і асаблівасцях. «Толькі ў Магілёве,— чытаем тут, — пачварныя формы малення пяцідзесятнікаў прывялі да таго, што за два апошнія гады ў псіхіятрычнай бальніцы апынулася каля дзесяці членаў пяцідзесятніцкай абшчыны».

У зборніку змешчана бібліяграфія літаратуры аб рэлігійных вераваннях і атэізме на Беларусі.

Каштоўна і тое, што тут ёсць артыкул А. Залескага аб методыцы антырэлігійнай прапаганды.

Як адзін са сродкаў барацьбы з рэлігіяй і забабонамі аўтар прапануе шырэй прапагандаваць і ўкараняць у жыццё новыя звычаі і традыцыі савецкага быту, ачышчаць народныя, нацыянальныя абрады ад рэлігійнага налёту, у якой бы форме гэта ні праяўлялася. На жаль, аўтару не ўдалося пазбегнуць дэкларацыйнасці, захаплення агульнымі думкамі. Вялікім упушчэннем, на наш погляд, трэба лічыць і тое, што ён не абапіраецца на багаты вопыт правядзення антырэлігійнай прапаганды партыйнымі і камсамольскімі арганізацыямі рэспублікі, не абагульняе яго. Гэты недахоп у значнай меры датычыць усяго зборніка.

Тым не менш, кніга атрымалася змястоўная, мэтанакіраваная.

Царкоўнікі — людзі ўчарашняга дня, ім верыць нельга — вось асноўная ідэя кнігі. Яна, безумоўна, дапаможа прапагандыстам, агітатарам, работнікам культасветустаноў і шырокаму колу чытачоў весці атэістычную прапаганду.

Л. ТУРЦЭВІЧ.

1) **Пытанні рэлігіі і атэізму.** Зборнік пад рэдакцыяй акадэміка АН БССР П. Глебкі і кандыдатаў гістарычных навук А. Залескага і В. Бандарчыка. Выдавецтва Акадэміі навук БССР. 1960 г.

ДЗЕЦЯМ—ЦІКАВЫЯ, ЯРКІЯ КНІГІ

ПРОСТА І ШЧЫРА

Міколу Гамолку юны чытач ведае як аўтара фантастычных твораў. На гэты раз аўтар прыйшоў да юнага чытача з апавяданнямі з рэальнага жыцця. Многія з іх, безумоўна, зацікавяць чытача, асабліва апавяданне «Ленінскі масток».

Пільная ўвага да самых звычайных, на першы погляд, падзей, чалавечых паводзін і ўчынкаў дапамагла пісьменніку проста, ярка і праўдзіва расказаць аб вялікім Леніне, самым чалавечным чалавеку, аб велічы правадыра.

Да самага канца апавядання «Ленінскі масток» аўтар не паведамляе, што паляніўчы — гэта Ленін. Але кожны ўчынак, кожнае слова паляўнічага — па-ленінску чалавечныя, простыя, мудрыя. Вось ён жартуе, някрыўдна пасмейваецца з Іпатыча:

«— Абыдзем гэты хвойнічак, — паказаў дзядок. — Тут летась я столькі цецерукоў спляжыў!

— Ледзь дамоў давалаклі... — падхапіў паляўнічы, хітравата бліснуўшы вачыма».

У машыне паляўнічы ўступіў пярэдняе сядзенне старому Іпатычу, папрасіў шафёра, каб падвёз вясковых дзяцей, якія беглі за машынай.

«—Басаногая кавелерыя, — жартуе шафёр, ківаючы ў іх бок галавою. Паляўнічы прыжмурваецца і папраўляе:

— Самая прыгожая кавалерыя ў свеце».

Разбураны масток не аб'ехалі, а па прапанове Леніна адрамантавалі. Ленін быў вельмі задаволены, што ўзрадуе Надзежду Канстанцінаўну дзічынай—забітым цецеруком, але ён жа аддае птушку Лявону, які з хлапчукамі прыйшоў на дапамогу ў час рамонту мосціка.

Так, здавалася б, нязначныя дэталі, якіх шмат у апавяданні, дапамагаюць М. Гамолку ўзнавіць абаяльны вобраз Леніна, які і ў малых, звычайных справах быў вялікі.

Важную ідэйна-мастацкую нагрузку маюць асобныя дэталі і ў апавяданні «Луста хлеба». Дэлегаты партыйнай канферэнцыі Архіп Калядa— машыніст паравоза з Оршы і Мікалай Сасноўскі — піцерскі рабочы— абедаюць за адным сталом з Леніным. Быў цяжкі час, краіна ляжала ў руінах, лютаваў голад. Рэдкі суп, тонкая лустачка хлеба—абед для дэлегатаў. Ленін не сеў за асобны, для яго падрыхтаваны стол, а абедаў з рабочымі, раздзяліў сваю лустачку хлеба з Калядой. У апавяданні няма рыторыкі, дэкларатыўнасці, гаворыцца пра самыя будзённыя справы, але ў гэтых справах раскрываецца глыбокая чалавечнасць характару Уладзіміра Ільіча.

І ў апавяданнях, прысвечаных грозным, векапомным дням Кастрычніка і Вялікай Айчыннай вайны, пісьменнік таксама пазбягае залішняга пафасу. Адважныя ўчынкі яго герояў вельмі далёкія ад паказнога, плакатнага гераізму. Яны, героі, не задумваючыся, ідуць на іх, нібы выконваючы звыклую, штодзённую працу.

Вось Алёша, сын чыгуначніка («Шлях адкрыты»), які стараецца разабрацца, што такое рэвалюцыя: «Раней салдат везлі на фронт, а сёння адтуль у Мінск павінен прайсці бронецягнік. Бацька гаварыў, у Мінску — рэвалюцыя, Саветы. Але буржуі зноў хочуць захапіць уладу. На дапамогу рэвалюцыі бальшавікі з фронта і паслалі бронецягнік». Белыя афіцэры захапілі станцыю, арыштавалі чыгуначнікаў, а насустрач бронецягніку пусцілі таварняк. Арыштаваны бацька гаворыць сыну: «Ідзі і зараз жа перавяжы казу» (так заўсёды казаў бацька, калі ішоў пераводзіць стрэлкі). Алёша зразумеў і пераявёў стрэлкі. Бронецягнік быў выратаваны, ён імчаўся ў Мінск. Вось і ўсё. Алёша проста зрабіў тое, што павінен быў і не мог зрабіць бацька.

Пераемнасць у справах бацькоў і дзяцей, ідэя гераічнай традыцыі раскрываецца і ў апавяданні «Бацька», якое прысвечана падзеям Вялікай Айчыннай вайны. Савецкі воін-разведчык няўдала прызямліўся з парашутам, ляжаў без прытомнасці. Петрык, якога маці паслала на балота паглядзець, ці стаіць стог іхняга сена, дапамагае разведчыку, расказвае пра фашысцкія дзоты і танкі ў вёсцы і на станцыі. Воін перадае нашым гэтыя звесткі па рацыі.

Пра ўсё гэта гаворыцца проста, натуральна. Але далей пісьменнік здрадзіў сабе, сваёй манеры — і вось, разлічаная на эфект, сцэнка: разведчык у Петрыку пазнае свайго сына.

Большасць апавяданняў зборніка прысвечана сучаснасці, у іх расказваецца аб жыцці піянераў, іх справах. Сымонка і Аркадзь адрамантавалі электрарухавік на калгаснай лесапільцы («Залатыя рукі»). У апавяданні «Даруй мне, Міша...» расказваецца аб шэфстве піянераў над цялятамі, у апавяданні «На пясчанай выспе» — аб справах Алёшы і Максімкі, якім даручылі пасвіць калгасны авечы гурт.

«Жылі-былі два сябры» — апавяданне аб піянерскай дружбе. Пісьменнік падрабязна характарызуе сваіх герояў. Вось, напрыклад, партрэт Валодзькі, «які быў у класе меншы за ўсіх ростам. Яго круглы тварык з востранькім носікам то ўспыхваў румянцам, то рабіўся строгім і засяроджаным, то вясёлым і бесклапотным. На першы погляд хлопчык здаваўся занадта ціхім, бездапаможным. Аднак у класе ўсе яго вельмі паважалі. Дзіва што! Не было яшчэ ніводнага выпадку, каб ён не стрымаў дадзенага слова, паскардзіўся на каго-небудзь». Праўда, такая характарыстыка ў самым пачатку апавядання канчаткова замацоўвае за героем пэўныя якасці характару, якія павінны, як правіла, раскрывацца ў апавяданні.

Валодзька і Андрэйка моцна сябравалі. Але Андрэйка вельмі захапіўся футболам і занядбаў вучобу, спісваў хатнія заданні ў сябра. Вось тут і давялося Валодзьку вырашаць, што такое дружба сапраўдная і дружба ўяўная, шкодная, калі патураюць дрэнным справам таварыша.

Пісьменнік не пайшоў у вырашэнні канфлікту паміж героямі збітым шляхам. Андрэйку за двойкі і грубіянства не абмяркоўвалі на класным сходзе, піянерскім зборы, не чытаў яму маралі і класны кіраўнік. Суровае асуджэнне паводзін Андрэйкі з боку ўсяго класа, чуласць, спагадлівасць настаўніцы, высакароднасць сябра Валодзькі дапамаглі зразумець Андрэйку ганебнасць сваіх учынкаў. У апавяданні гэта паказана пераканаўча. Толькі ёсць тут адно «але». Канфлікт і тэма, як бачна, ужо вычарпаны, але пісьменнік напісаў яшчэ адзін раздзел апавядання, у якім не толькі поўнасцю «рэабілітаваў» Андрэйку, але і зрабіў яго амаль героем. Андрэйка першым смела кінуўся ратаваць піянера, які трапіў у палонку. Такая знешняя эфектнасць тут не да месца, апавяданне і без апошняй часткі расцягнутае.

Есць у кнізе невялікія гумарыстычныя апавяданні. Некаторыя з іх нагадваюць разгорнутыя ілюстрацыі да вядомых народных прыказак, жартаў: «таварыша пазнаеш у бядзе» («Сапраўдны таварыш»), «у палцы два канцы» («Выпадак у лесе») і г. д.

М. Гамолка здольны натуральна, з дзіцячага пункту погляду глядзець на рэчы і з'явы, перадаваць мову сваіх юных герояў, ён прыкмячае імкненне дзіцяці быць больш сталым, чым гэта ёсць на самай справе. Асабліва тонка гэта адзначана ў апавяданні «Арцёмка-астранаўт».

«— Дык ты на Месяц паляціш? — спытала дзяўчынка, паглядзеўшы з сумам у неба. Арцёмка папраўіў на галаве віхрасты чуб, засунуў рукі ў кішэні і важна адказаў:

— Абавязкова палячу! Я ўжо заяву паслаў у Маскву...

Леначка адвяла позірк ад неба, прытулілася да брацiка і зашаптала:

— Ой, не ляці, Арцёмка, не ляці...

— Чаму?

— Я баюся, — шчыра сказала сястрычка.

— А што са мной здарыцца? Залячу на Месяц, пахаджу па гарах, пасаджу жалуды, каб дуброва там вырасла, і назад вярнуся...

— А куды ты дзенешся, калі Месяц стане вузенькі-вузенькі... Ты ўпадзеш з яго... — усхліпнула Леначка. Арцёмка абняў сястрычку і паблажліва ўсміхнуўся».

У лепшых апавяданнях М. Гамолкі няма нуднай дыдактыкі, голай павучальнасці, якіх так не любіць юны чытач. Хочацца пажадаць аўтару і надалей быць у сваіх творах простым, шчырым, зразумелым для дзяцей.

П. ДЗЮБАЙЛА.

Будні юных

Кніга нарысаў Рыгора Шыловіча «Запіска на шыбе» расказвае пра жыццё піянерыі нашай рэспублікі.

У нарысах «Пуцявік малой школьнай», «Паляўнічыя на сініх пінгвінаў» відаць, як захапляе дзяцей праца, умела пастаўленая перад імі мэта, напрыклад, пабудова мадэлі чыгункі або сапраўднага прыёмніка на кароткіх хвалях. Тут жа паказана і нешта больш важнае — як добры выхавацель здольны абудзіць у дзіцячай душы вялікую мару. «І хто ведае, — гаворыць настаўнік вучню, — магчыма іменна чыгунка стане для цябе той дарогай, па якой ты пойдзеш пасля школы ў самастойнае жыццё...» («Пуцявік малой школьнай»).

Героі нарысаў розныя па ўзросту— ад навічкоў да старшакласнікаў. Самыя маленькія ўносяць сваю долю ў агульную працу. Малыя пераймаюць дарослых — і тут адчуваеш, як важны для іх прыклад, скажам, такой маці, як мама Шуры—лепшай даяркі калгаса («Водбліск чырвонай зорачкі»).

Не застаюцца школьнікі ў баку і ад магутнага руху сучаснасці за званне брыгад камуністычнай працы. За гэта змагаюцца і юныя Хоцінаўскай сярэдняй школы на Магілёўшчыне (нарыс «Ключ да скарбу»).

Напісаны нарысы жывой мовай і ўсім гэтым цікавым, надзённым, баявым жанры, — вельмі добра. Яго нарысы блізкія да апавяданняў. Юны чытач знаёміцца ў іх з рэальнымі асобамі, параўноўвае жыццё герояў нарысаў з жыццём свайго класа, звяна, атрада. Рэальнасць герояў умацоўвае давер'е дзяцей да літаратуры. А ў гэтым — важны выхаваўчы эфект.

Захапіць дзяцей героікай нашых будняў, навучыць іх бачыць вялікае ў малым — на гэта скіраваны намаганні аўтара кнігі. Іншы раз вельмі простыя акалічнасці, падкрэсленыя пісьменнікам, становяцца сапраўднай мастацкай знаходкай. У тым, што Тамары, якая змерзла, раптам працягнулі рукавіцы ўсе дзеці атрада, кранальна і натуральна раскрылася дружба, клопат аб таварышу («Рукавічкі»).

Немалая частка нарысаў уводзіць чытача ў свет цікавых спраў і імкненняў школьнікаў. Аднак трэба пажадаць аўтару большай разнастайнасці ў пабудове нарысаў. Некаторыя з іх не робяць належнага ўражання таму, што факт сам па сабе яркі, падзеі недастаткова раскрыты. Напрыклад, нарыс «Грушы ў школе» расказвае пра піянера, які вырашыў вырасціць грушы. Пра гэта ёсць шмат апавяданняў, і аўтару трэба было па-новаму расказаць падзеі.

Умелы выхавацель сапраўды можа тварыць «цуды», перавыхоўваць і не такіх, па сутнасці, бяскрыўдных гарэзаў, як забіяка Паўлік («Бой на рапірах»). Ёсць цяжкія выпадкі ў педагагічнай практыцы, над якімі многа думаюць настаўнікі і піянерскі актыў. Але гэта амаль не адлюстравана ў кнізе.

Можна папракнуць Р. Шыловіча за тое, што маленькія героі яго кнігі часта ідуць па пратаптанай сцежцы. А як гэта важна — паказаць дзецям, падлеткам радасць пераадолення сур'ёзных цяжкасцей.

Нарэшце, вельмі хацелася б, каб нарысы закраналі больш шырокае кола піянерскіх спраў і, апроч удзелу школьнікаў у працы, адлюстроўвалі б шырэй кругагляд дзяцей, іх эстэтычныя, маральныя інтарэсы і запатрабаванні.

Кніга Р. Шыловіча прадуманая кампазіцыйна, багатая фактычным матэрыялам аб новых формах выхаваўчай работы ў школе. У ёй тактоўна падкрэслена, што сёння патрэбен у піянерскай рабоце новы падыход, развіццё ініцыятывы і самастойнасці дзяцей.

Таму, хочацца адрасаваць непасрэдна дзецям школьнага ўзросту, як з цікавасцю прачытаюць і дарослыя.

М. СТАЛЯРОЎ.

Свірскія кантрасты

Хораша пагуляць у чаўне на зыбкіх хвалях Свірскага возера. А яшчэ лепш у ціхі сонечны дзень (такіх многа было ў канцы лютага) пастаяць на беразе, падзівіцца на яго празрыстую гладзь.

І раптам забомкаюць званы ў касцёле. Здаецца, і сонца перастае гуляць вясёлкамі, і возера ўскалыхнецца пеністымі хвалямі, і людзі, што прагульваюцца на беразе, стануць больш пахмурымі. Дзе падзелася ў іх тая ўсмешка? Быццам перад табой, як здань, на хвіліну паўстае з мінуўшчыны старая, цёмная, набожная Свір.

Мы выходзім на вуліцу. Там многа людзей. Якраз выхадны дзень. Хто на рынак ідзе, дзяды і бабулькі — у касцёл, а хлопцы і дзяўчаты, узяўшыся пад рукі, нібы сустракаючы вясну, ходзяць ад бібліятэкі да клуба. Але ж клуб удзень, як звычайна, зачынены. А моладзь, дык дзе больш людзей — там і яна. Глядзіш, хто-небудзь нырне за касцельную браму. Пытаемся ў рабочага мясцовага саўгаса: «Няўжо там цікава?» «А дзе ж падзецца, — адказвае ён, — трэба ж неяк вольны час правесці».

Так праводзяць вольны час у Свіры раз у месяц. Па запрашэнню арганіста і закрыстыяна сюды прыязджае штомесяц з вёскі Канстанцінава ксёндз. У касцёл збіраюцца старыя. У нядзелю, ды ў такі ясны сонечны дзень, асабліва няма чым заняцца хлопцам і дзяўчатам. Вось і ідуць у касцёл: хлопцы — пазнаёміцца з дзяўчатамі, што прыйшлі з вёскі, а дзяўчаты — таксама паказацца на вочы хлопцам.

Пасля скасавання раёна ў Свіры стала глуха. Палац культуры, які раней будавалі (узвялі мураваныя сцены і пакрылі бляшаным дахам), стаіць няскончаны ўжо трэці год. Замест таго, каб завяршыць будаўніцтва, па распараджэнню раённага начальства адсюль вывезлі ў Мядзел нават лепку. Абяцалі спярша пабудаваць клуб у Мядзелі, затым у Свіры. І вось цэлы стос рашэнняў Свірскага гарпасялковага Савета дэпутатаў працоўных залеташняга, леташняга і сёлетняга гадоў: «Прасіць раённы выканаўчы камітэт закончыць будаўніцтва гарпасялковай лазні і клуба...» Рашэнні падшываюцца ў райвыканкоме. За гэты час адбудавалі Палац культуры ў Мядзелі, а на Свірскі, кажуць, Мінскі аблвыканком сродкаў не адпускае. Тым часам хто з мядзельскага начальства ні прыедзе ў Свір — суцяшае: «Няўжо вам у старым клубе месца мала?..».

«Хто здароўя не шкадуе, той ідзе ў клуб», — так кажуць цяпер у Свіры пра стары клуб. Там не толькі холадна, як у ваўкаўні, а нават небяспечна. Надоечы аглядалі яго спецыялісты. «Можа, яшчэ трохі паліпець»,—заключылі яны. Ды і без спецыялістаў відаць — пачнуць гарцаваць каты на гарышчы, столь зыбаецца, як паплавок на вадзе.

А што ў клубе? Былі трубы для духавога аркестра, ды і тыя загадчык Мядзельскага раённага аддзела культуры Ул. Казакевіч распарадзіўся забраць у Мядзел, хоць там ужо быў адзін камплект.

— У Мядзелі начальства, а ў Свіры для каго іграць?

Нават шафу з люстрам — і тую перавёз Казакевіч у раённы аддзел культуры. Хоць пабіў за дарогу люстра, але ж перавёз. Меўся і апошні тэлевізар з клуба ўзяць, ды не далі яму..

Раней свірскі клуб славіўся добрым калектывам мастацкай самадзейнасці. Цяпер таксама ў клубе лічацца харавы, драматычны і танцавальны гурткі, але ж моладзь частуюць адной і той жа праграмай: кіно—танцы, танцы—кіно.

Свір у Мядзелі, можна сказаць, цяпер на правах пасынка. І таго горш. Пасынка хоць на свята, ды частуюць пірагом. Свір і гэтага не бачыць. Напрыклад, у Мядзел прыязджаюць артысты з Мінска, а ў Свір быццам дарога ім перакрыта. Быў раённы цэнтр — амаль кожны месяц наведвалі. Цяпер ні разу.

Ніхто не дбае, каб у Свіры жылося весялей, каб гучней спявала песні моладзь. У гарадскім пасёлку стала не толькі зацішна, але і сумна.

— Культурна-масавая работа... — разводзіць рукамі старшыня гарпасялковага Савета тав. Саўко. — Хто яго ведае, што тут рабіць. Вопыту няма. Калі б што з раёна падказалі. А то прыедзе да нас з Мядзела які таварыш — адзначыць камандзіроўку: калі на легкавушцы, дык і матор не заглушае — і айда хутчэй дадому.

Хто толькі не адзначае камандзіроўку з мядзельскага начальства ў Свіры. Бывае тут і першы сакратар Мядзельскага райкома камсамола В. Храбрыкаў. Чуе, як бомкаюць званы ў касцёле, бачыць, як моладзь сноўдаецца ля касцёльнай агарожы. Але нікога з райкома камсамола не цікавіць, як у Свіры змагаюцца з рэлігійным цемрашальствам.

Пасля службы на флоце Чэслаў Лапата вярнуўся ў Свір і пайшоў працаваць на прамкамбінат краўцом. Ён добра шые. І сам хлопец — хоць партрэт з яго пішы. Сціплы, разумны.

Пасля заканчэння Мар'іна-Горскага тэхнікума харчовай прамысловасці прыехала на працу ў Свір камсамолка Ніна Пакашэнка. З першага позірку закахаўся ў дзяўчыну Чэслаў. Падружылі колькі часу, уведалі адно аднаго і надумалі пажаніцца. Але набожныя бацькі Чэслава супраць таго, каб у яго была за жонку камсамолка .

Амаль кожны месяц, калі ў Свір наязджае ксёндз з Канстанцінава, у касцёле вянчаюцца маладыя пары. А вось пасля скасавання раёна ў Свіры не адбылося амаль ні аднаго камсамольскага вяселля.

— Няма каму арганізаваць, — скардзяцца камсамольцы.

У Свіры, як у забытым закутку, і ў навакольных вёсках занядбалі культурна-масавую і выхаваўчую работу. Нават загадчыца Варашылкаўскага клуба Яўгення Семановіч, калі стала культработнікам, удзень малілася ў касцёле, а ўвечары працавала ў клубе. Аб гэтым ведаюць у раённым аддзеле культуры, але ж Семановіч і цяпер на ранейшай пасадзе. Што ж можна чакаць ад такога «культработніка»?

І яшчэ кантраст. Быў раён у Свіры — бальніца называлася раённай, цяпер—участковай. Як раней лячылі ў бальніцы 75 чалавек, так і цяпер лечаць. Быў раён — працавала дзевяць урачоў, цяпер — тры. Дайшло да таго, што са Свірскай бальніцы забралі ў Мядзел новую машыну хуткай дапамогі. Узамен далі старую, разбітую, у якой нават здаровых вазіць нельга.

Ужо трэці год няма Свірскага раёна. На геаграфічнай карце не стала адміністрацыйнага цэнтра. Не стала раёна — людзі пабагацелі на жыллёвую плошчу. Створаны лепшыя ўмовы, каб рабочыя, служачыя пасёлка больш чыталі кніг, вучыліся, карысна адпачывалі. Каля 30 сем'яў Свіры маюць свае тэлевізары, глядзяць перадачы з Мінска. За гэтыя гады значна пабагацелі навакольныя калгасы Здавалася б, што ўсё гэта будзе спрыяць паляпшэнню культурна-масавай работы. Аднак, з-за слабасці яе ў Свіры актывізаваліся служкі божыя. Яны дамагаюцца аднавіць пастаяннае маленне ў касцёле. Ды гэта і не дзіва. У Свіры рэдка хто выступае з цікавымі лекцыямі і дакладамі на антырэлігійныя тэмы, а калі і праводзяцца такія мерапрыемствы, то для няверуючых. Дасціпнае слова атэістаў не мае прыцэлу.

Свірскія кантрасты... Здаецца, яны павінны былі б устрывожыць кіруючых работнікаў раёна. А вось мы сустрэліся з першым сакратаром Мядзельскага райкома партыі тав. Астапавым і расказалі яму пра тое, што ўбачылі ў Свіры. Ён з алімпійскім спакоем адказаў:

— Што ж, раней жывей было. Цяпер Свір — глухі закутак...

Глухі закутак... Там жывуць нашы працавітыя савецкія людзі. Яны змагаюцца за ўмацаванне калгасаў, дбаюць пра тое, каб весялей гучалі песні моладзі, каб звонкую мелодыю сакавітых галасоў не заглушала panылае бомканне касцёльных званоў. Гэтыя харошыя людзі заслужылі, каб пра іх больш дбалі партыйныя, камсамольскія і прафсаюзныя арганізацыі.

М. ГРОДНЕЎ.

Мядзельскі раён.

РАЗМОВА АБ ДРАМАТУРГІІ

Цікава прайшлі чарговыя заняткі, прысвечаныя драматургіі М. Горкага, на тэатральным і музычным факультэтах Гомельскага ўніверсітэта мастацкага выхавання. Гэта была творчая сустрэча з самадзейнымі артыстамі Калінкавіцкага раёна.

Драматычны калектыў раённага Дома культуры паказаў драму М. Горкага «Васа Жалязнова». Пасля спектакль быў абмеркаваны.

Галоўны рэжысёр абласнога драмтэатра тав. Эльстон расказаў слухачам універсітэта аб п'есах вялікага пісьменніка. Ён зрабіў крытычныя заўвагі, карысныя для маладога драматычнага калектыву.

Слухачы ўніверсітэта тт. Лабачоў, Праведны і многія іншыя адзначылі асобныя недахопы спектакля, пажадалі самадзейным артыстам творчых поспехаў.

Р. ЗАЙЦАЎ.

Па п'есе М. Пагодзіна

Спектакль «Кветкі жывыя» па п'есе М. Пагодзіна паставіў Гомельскі абласны драматычны тэатр. У галоўных ролях выступаюць заслужаны артыст БССР М. Цурбакоў, артысты Р. Суવораў, С. Давыдаў, М. Квашніна, А. Каменская і інш. Паставіў спектакль рэжысёр Е. Батурын, афармленне мастака Е. Есафавай.

Гамяльчане цёпла прымаюць новую работу свайго тэатра.

Цяпер гомельскія артысты рыхтуюць спектаклі па п'есах «Востраў Афрадзіты» А. Парніса, «На дне» М. Горкага і «Твой светлы шлях» А. Маўзона.

В. СЯМЕНАЎ.

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ

«Рэклама без рэкламы»

М. Гілевіч у артыкуле «Рэклама без рэкламы» (102 нумар нашай газеты за мінулы год) крытыкаваў бюлетэнь «На экранах Беларусі» за няўдалую і некваліфікаваную прапаганду кіно.

Галоўнае ўпраўленне кінафікацыі і кінапракату Міністэрства культуры БССР абмеркавала артыкул на адкрытым партыйным сходзе.

Намеснік начальніка ўпраўлення тав. Ф. Бізяеў паведаміў рэдакцыі аб захадах па паляпшэнню выдання бюлетэня. Яго выпускі будуць выходзіць своечасова. Побач з анатацыямі на новыя фільмы ў іх будуць пастаянна змяшчацца творчыя партрэты выдатных савецкіх акцёраў, рэжысёраў, аператараў, сцэнарыстаў, мастакоў, песні з новых кінафільмаў, інфармацыі аб навінах савецкага і зарубежнага кіно, рэклама новых хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў.

У 84 нумары нашай газеты за мінулы год быў змешчаны артыкул Л. Івановай «Рэкламай кіно пагарджаць нельга». У ім крытыкавалася дрэнная рэклама кінафільмаў у Гродзенскай вобласці.

Начальнік Гродзенскага абласнога ўпраўлення культуры тав. С. Пронька паведаміў рэдакцыі, што для паляпшэння рэкламы прыняты пэўныя захады. Абласная кантора кінапракату выпускае ілюстраваныя афішы, палепшана знешняе афармленне кінатэатраў у раённых цэнтрах і г. д. Для стацыянарных сельскіх кінаўстановак зроблена дадаткова 400 рэкламных шчыткоў.

САКАВІК

МУЗЫЧНЫ І ТЭАТРАЛЬНЫ

Аматарам тэатра і музыкі ў сталіцы рэспублікі сакавік абяцае шмат цікавага.

У першыя дні месяца перад мінчанамі выступіць заслужаны артыст РСФСР Міхаіл Александровіч. Вядомы савецкі спявак выканае арыі з опер, песні краін народнай дэмакратыі, савецкіх кампазітараў, народаў Саюза ССР, неапалітанскія і мексіканскія.

Беларуская дзяржаўная філармонія ў першы панядзелак сакавіка наладзіць другі абанементны канцэрт з сімфанічных твораў Чайкоўскага. У яго праграме — «Першая сімфонія», сімфанічная паэма-фантазія «Францэска да Рыміні» і Першы канцэрт для фартэпіяна з аркестрам.

Музычныя гутаркі для кінагледачоў сталіцы правядзе Мінская гарадская нотная бібліятэка і кінатэатр «Парамога».

Першая будзе прысвечана 110-годдзю з дня смерці рускага кампазітара А. Аляб'ева, другая — М. Мусаргскаму, 80 год з дня смерці якога споўніцца 28 сакавіка.

Выступяць у Мінску госці з братняй Украіны. Аматары харавога мастацтва пабываюць на канцэртах заслужанага калектыву Украінскай ССР — Закарпацкага народнага хору, якім кіруе заслужаны артыст УССР М. Крачко, а тыя, хто цікавіцца лёгкай музыкай, наведаюць выступленні эстраднага аркестра Украінскай ССР з удзелам яго мастацкага кіраўніка — заслужанага артыста Казахскай ССР В. Лісіцы.

У другой дэкадзе месяца аматары вакальнага мастацтва пазнаёмяцца з канцэртнай творчасцю вядучага саліста Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету Васіля Ганчарэнкі. Ён уключыў у праграму свайго сольнага канцэрта творы беларускіх, савецкіх, рускіх і зарубежных аўтараў.

Новыя спектаклі пакажуць тэатры Мінска. Прэм'еру балету «Казка пра мёртвую царэўну і сем багатыроў», створанага па казцы Пушкіна, рыхтуе балетны калектыў опернага тэатра. Купалаўцы пакажуць новы спектакль па п'есе А. Макаёнка «Лявоніха на арбіце». У Рускім драматычным тэатры адбудзецца прэм'ера спектакля па п'есе А. Арбузава «Дванаццатая гадзіна».

У сталіцы Беларусі выступіць філарманічны духавы аркестр Мічыганскага ўніверсітэта (ЗША). Гэты аркестр, якім кіруе буйнейшы дырыжор Уільям Рэвэлі,— лепшы і найбольш вядомы ў Амерыцы. Сярод шасці праграм сімфанічнай і папулярнай музыкі, якую выконвае аркестр, значнае месца займаюць творы Глінкі, Рымскага - Корсакава, Пракоф'ева, Шастаковіча, а таксама амерыканскіх аўтараў — Гулда, Крэстона, Беннэта.

У Мінску намячаюцца гастролі інструментальнага трыо з Федэратыўнай Рэспублікі Германіі. У яго складзе прафесар музычнай акадэміі паўночна-заходняй Германіі — піяніст Канрад Хансен, прафесары вышэйшай музычнай школы ў Гамбургу — скрыпач Эрых Рэйн і віяланчаліст Артур Трэйстэр.

На здымку: новы будынак кінастудыі «Беларусьфільм».

Фота Ул. Крука.

НА ЎЗРОВЕНЬ ПАТРАБАВАННЯЎ ЧАСУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

А. Волкаў і С. Герус адзначылі поспехі маладых графікаў А. Кашкурэвіча, І. Немагая, Л. Асецкага і П. Раманоўскага. Серыя лінагравюр Асецкага, на думку С. Геруса, пакідае сур'ёзнае ўражанне. Ён разглядае таксама лісты маладога графіка «З гудком», «Падзел зямлі» і «Кастрычніцкія дні на Беларусі». Апошні з іх ён лічыць асабліва ўдалым, выразным па зместу і сюжэту. Прамоўца робіць заўвагі мастаку па майстэрству.

Свае думкі пра графіку выказаў і Э. Эйнман (Масква). Асабліва, сказаў ён, мне спадабаліся некалькі лістоў з серыі Асецкага. Яго творы эмацыянальна выразныя. Цікавая графіка Ю. Тышкевіча. Яго праца «Сонечныя дні» і каляровая лінагравюра «Думы»—своеасаблівая гарызантальная кампазіцыя, трапна вырашаная па колеру. Прамоўца выказаў пажаданне, каб у творах беларускай графікі больш магутна загучаў вобраз нашага сучасніка. Ён параіў глыбей цікавіцца рознай тэхнікай эстампа. Ёсць гравюры, але няма ксілагравюры, афорту. Варта арганізаваць у Мінску эстампную эксперыментальную майстэрню.

— Сюжэтна-тэматычная станковая графіка,—адзначыў А. Волкаў,—павінна стаць адным з вядучых жанраў. Яе поспехі вызначаюць узровень графікі. Вядома, сюжэтна-тэматычныя лісты прад'яўляюць да мастака вялікія ідэйна-эстэтычныя запатрабаванні, вымагаюць глыбіні думкі, майстэрства кампазіцыі і дакладнасці малюнка. Выразны малюнак—аснова графікі. Між тым, на выстаўцы многа работ нецікавых іменна па малюнку. А ў сюжэтна-тэматычнай графіцы пры належнай дасканаласці можна не толькі раскрыць складаны характар чалавека, але і паказаць разнастайныя ўзаемаадносіны людзей.

З некаторымі думкамі асноўных дакладаў па сюжэтна-тэматычнай творчасці палемізавалі Н. Воранаў, Я. Красоўскі, А. Малішэўскі, А. Шыбнёў і іншыя прамоўцы.

У выступленні А. Малішэўскага былі выказаны дакоры ў адрас нашага перыядычнага друку (у тым ліку і газеты «Літаратура і мастацтва»), які слаба, а часам і павярхоўна асвятляе карэнныя праблемы выяўленчага мастацтва Савецкай Беларусі.

Вонкавае і ўнутранае

Партрэт, як жанр, дае вялікія магчымасці раскрыцця ўнутранага свету герояў нашых дзён.

— Калі ўзяць для параўнання партрэт Дастаеўскага, напісаны Пяровым, і партрэт паэта Броўкі, напісаны М. Гусевым,—гаворыць Д. Суслаў (Масква),—дык няцяжка будзе заўважыць, што мэты ў аўтараў былі аднолькавыя, а вырашэнне рознае. Ствараючы партрэт Дастаеўскага, выдатны мастак Пяроў адкінуў усё лішняе, непатрэбныя рэчы і дэталі, і трапна знайшоў позу, калі пісьменнік знаходзіцца ў стане глыбокага творчага роздуму. Не спатрэбіліся тут ні пісьмовы стол, ні кнігі, ні іншыя дадатковыя рэчы. Партрэт выйшаў цудоўны. Мы бачым чалавека багатай думкі, заклапочанага лёсам краіны і народа. Добра перададзены псіхалогія, глыбіня перажыванняў.

А што мы бачым у партрэце, створаным М. Гусевым? Тут сама задума няправільная. Яна выяўляе натуралістычнае мысленне аўтара і натуралістычны метад выканання. Партрэт таленавітага беларускага паэта напісаны без акцэнту на галоўным, на творчым аблічы паэта. Напісан нязграбна. Тут добра выпісаны пісьмовы стол, за якім знаходзіцца П. Броўка. Многа кніг, часопісаў, відны нават тры гузікі на камізэльцы, а вось інтэлектуальнага аблічча пісьменніка не відаць.

У першым выпадку мы з'яўляемся сведкамі дапытлівага творчага мыслення і рэалістычнага метаду жывапісца, а ў другім—натуралістычнага мыслення і натуралістычнага метаду.

Аналізу скульптурных партрэтаў аддаў увагу ў дакладзе А. Глебаў. Ён станоўча ацэньвае партрэты салігорцаў С. Селіханава. Яны, на думку дакладчыка, вылеплены ў сакавітай манеры, смела і прыгожа. Адчуваецца характар героя, яго, ўнутраны свет, роздум.

Удалы партрэт рабочага, створаны М. Роберманам. Скульптар валодае разцом па мармуру, у яго свая цікавая манера працы па каменю, прафесіянальнае ўмельства сакавіта перадаць форму.

А. Глебаў спыняецца на некаторых партрэтах работы маладых скульптараў, затым выказвае думкі пра асобныя творы, экспанаваныя на выстаўцы З. Азгурам.

— Партрэт генерала Чыбісава,— гаворыць дакладчык, — вызначаецца мастацкай закончанасцю вобраза ва ўсіх адносінах. Вобраз генерала збіральны, тыповы для людзей ваеннай прафесіі. Адчуваецца, што гэта рускі генерал. Партрэт нясе ў сабе мастацкае абагульненне, ідэйна выразны, гарманічны па форме.

Разам з тым дакладчык лічыць экспанаваны на выстаўцы партрэт Кастуся Каліноўскага творчай няўдачай скульптара.

Партрэту прысвяціў раздзел свайго даклада і П. Нікіфараў. У сучасным партрэце, гаворыць ён, павінны быць не толькі пераканальна перададзены вонкавыя рысы чалавека, але і раскрыты тыповыя рысы сучасніка. Партрэт—гэта таксама карціна, і ён патрабуе выразнай кампазіцыі і задумы, глыбокага зместу. Станоўчы вобраз сучаснага савецкага чалавека ў партрэце можа атрымаць яркае ўвасабленне толькі ў тым выпадку, калі аўтар выявіць сапраўднае майстэрства.

П. Нікіфараў мяркуе, што на выстаўцы амаль няма партрэтаў, аўтары якіх выходзяць за межы выпадковых эцюдаў або павярхоўных фатаграфічных адлюстраванняў. Аднак дакладчык вылучае як адзін з лепшых на выстаўцы «Партрэт мастака» М. Савіцкага. Вонкава ён вельмі просты. Ніякай наўмыснай кампазіцыі. Поза, выраз твару, каляровая пабудова—усё служыць раскрыццю душэўнага стану творцы. Партрэт хоць і не прэтэндуе на вялікае абагульненне (у значнай меры ён камерны па тэме), аднак вырашаны ўдумліва, сур'ёзна.

З РЭСПУБЛІКАНСКАЙ МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЎКІ.
С. СЕЛІХАНАЎ. Горны майстар Дзялянка.

«Партрэт мастака» М. Савіцкага станоўча ацанілі З. Азгур і Д. Суслаў. Гэта работа высокага класа.

— Я лепшага партрэта на выстаўцы не бачу,—сказаў З. Азгур. Твор зрабіў моцнае ўражанне жывапіснай трактоўкай, псіхалагічнай выразнасцю, дакладнасцю кампазіцыі, дасканаласцю формы, глыбінёй думкі. Ёсць на выстаўцы партрэты з лепшым малюнкам, багацейшыя па колеру, але па зместу і жывапіснай культуры яго дамінуючае становішча ў экспазіцыі відавочнае.

А. Волкаў спыняецца на партрэтным жанры ў графіцы, які прадстаўлены на выстаўцы ўвогуле не багата. Ацэньваючы творы, дакладчык адзначае прыкметнае імкненне некаторых аўтараў знайсці вонкавае падабенства без аналізу ўнутранага, душэўнага стану героя. Ён заклікае да большай вастрыні думкі і псіхалагічнай выразнасці ў партрэтах, да больш удумлівага іх кампазіцыйнага вырашэння.

Наватарства сапраўднае і ўяўнае

Аб сапраўдным і ўяўным наватарстве ў жывапісу гаварыў Д. Суслаў (Масква).

— Многа новага паказалі выстаўкі апошняга часу ў Маскве і сталіцах саюзных рэспублік. Новае выявілася ў павышанай увазе да колеру, у адмаўленні ад святла, у тым, што прыём манументальнага плакатнага мастацтва часцей уваходзіць у станковы жанр. Гэтыя тэндэнцыі маюць станоўчыя і адмоўныя рысы.

Станоўчае тое, што пашыраюцца жывапісныя прыёмы, індывідуальныя пошукі. Становіцца больш светлай палітра, якая вызваляецца ад шэравата-карычневага каларыту, што панаваў апошнія пяць—шэсць год. Па каляроваму вырашэнню сучасны жывапіс стаў багацейшы і больш цікавы.

Разам з тым нямала прыкладаў уяўнага наватарства, калі ў выніку няўдалых пошукаў карціна ператвараецца ў плакат, у пано. Такім прыкладам Я. Парватаў, Д. Суслаў, П. Нікіфараў і іншыя назвалі карціну «Хлеб» Л. Шчамялёва, абстрактная форма якой перашкаджае раскрыццю зместу.

Відаць, гаворыць П. Нікіфараў, Шчамялёў думае, што ён ідзе нейкімі новымі шляхамі. Але на самай справе там гэтага няма. Змест карціны настолькі дробны, што можна ўявіць яе ў выглядзе графічнага малюнка, у якасці канцовачкі да раздзела пасрэднай кнігі з вясковага жыцця. Фармальныя «пошукі» аўтара не могуць схаваць пустату зместу твора.

Праблема наватарства закранаецца П. Нікіфаравым і ў сувязі з аналізам эцюдаў і карцін маладога жывапісца М. Данцыга і ў прыватнасці яго кампазіцыі «Я ведаю, будзе горад Салігорск». Дынамічныя суадносіны вобразаў першага плана на палатне, якое паказвае вуліцы новага горада. Аднак горад, што будуецца, выглядае халодным. У ім мала душы, цеплыні, святла. Колер яшчэ не перайшоў у творы жывапісца ў матэрыял, у складанае жыццё фарбаў прадметнага свету.

Тут, адзначае П. Нікіфараў, паўстаюць праблемы традыцыі і наватарства. Прынцыповага разгляду патрабуе пытанне аб месцы станковай карціны ў сучасным стылі. У апошні час некаторыя мастакі і крытыкі заклікаюць па сутнасці адмовіцца ад станковай карціны, як застарэлай. Ухваляюцца спрошчаная лапідарнасць жывапіснай мовы, прасталінейная плоскасная кампазіцыя, якая выдаецца за адзнаку экспрэсіі і манументальнасці. А гэта часта і прыводзіць да бяздушнай дэкарацыйнасці. Каму патрэбна такое ўяўнае наватарства?

Ці ёсць у нас падставы меркаваць, што станковая карціна, якую мы даўно ведаем па творчасці вялікіх майстроў, класікаў, рэалістычнага жывапісу, страціла сваё значэнне? Такіх падстаў няма. Яе роля ў адлюстраванні жыцця народа вялікая і ў нашы дні.

П. Нікіфараў выказаў слушную думку, што задача пейзажнага жывапісу—стварэнне тыповай карціны беларускай прыроды з глыбокім унутраным сэнсам. Ён падкрэсліў высокую культуру і майстэрства ў гэтым жанры В. Цвіркі, творчыя ўдачы Я. Зайцава, П. Крохалева. Гаворачы пра здабыткі ў кампазіцыйным пейзажы А. Шыбнёва, дакладчык дае некаторыя парады таленавітаму мастаку.

Дакладчык знаходзіць многа трапнага ў пейзажах А. Кроля, які пасвойму бачыць характэрнае ў прыродзе Беларусі. Разам з тым была звернута ўвага на недасканаласць выканаўчага майстэрства жывапісца.

— Пейзаж—дамінуючы жанр станковай графікі,—адзначыў А. Волкаў,—Графічны пейзаж спецыфічны і мае значныя магчымасці. Разам з тым галоўная мэта тут, як і ў жывапісу, стварэнне тыповага вобраза паэтычнай беларускай прыроды. Графіка дае магчымасць хутка і непасрэдна працаваць з натуры, выявіць зменлівае аблічча прыроды, стварыць яркі індустрыяльны і гарадскі пейзаж. Трэба толькі, каб мастакі не абмяжоўваліся рэпарцёрскімі замалёўкамі (хоць і яны патрэбны), а стваралі глыбокія па думцы кампазіцыйныя лісты. Ён дае станоўчую ацэнку серыі пейзажаў Мінска П. Дурчына, лічыць іх лепшымі на выстаўцы. У серыі акварэлей і гуашы Л. Лейтмана дакладчык вылучае «Вячэрнія палі» і «Зімовую пару», зробленыя з настроем і прыгожыя па каларыту. З каляровых лінагравюр А Тычыны лепшыя «Ля прычалу» і «Рака Сож».

Да ліку найбольш таленавітых на выстаўцы належыць лінагравюра І. Немагая «Дарога на Нафтабуд» —натхнёны ліст, у якім у сакавітай манеры вырашаны новы індустрыяльны пейзаж.

А. Волкаў адзначае станоўчыя рысы пейзажаў М. Бельскага, А. Гугеля, А. Паслядовіч і інш.

Нацыянальнае ў прыкладным мастацтве

У росквіце прыкладнога мастацтва зацікаўлены шырокія масы. На выстаўцы экспанаваны вырабы са шкла, фарфору і керамікі, характэрныя, на думку дакладчыка І. Паншынай, агульным высокім мастацкім узроўнем. Яны ў асноўным адпавядаюць патрабаванням сучаснасці.

Майстры прыкладнога мастацтва ствараюць не ўнікальныя экспанаты для выставак, а клапоцяцца аб вырабе рэчаў, неабходных для народнага ўжытку. Цудоўныя дэсертныя сервізы, якія мы бачылі цяпер на выстаўцы, вазы для кветак і садавіны, якія павінны ўпрыгожыць стол савецкага чалавека і інтэр'ер яго кватэры, увайсці ў штодзённы быт, служыць практычна і выхоўваць сваёй прыгажосцю эстэтычны густ.

Многія экспанаты, выкананыя з каляровага і бескаляровага простага шкла, удалыя па форме, аздоблены сціплым, прыгожым арнаментам, лёгкія для вытворчасці.

Нашы майстры-прыкладнікі, гаворыць І. Паншына, шукаюць прыгожае не ў наўмысна ўскладнёных формах рэчы, упрыгожанай напышлівым дэкорам, а ў строгасці і лаканізме формы, імкнуцца выяўляць дэкаратыўныя магчымасці матэрыялу.

Нацыянальныя рысы беларускай народнай керамікі спрабуюць адрадзіць у шкле мастакі шклозавода «Нёман». Магчымасці шкла, разнастайнасць колеру і дэкору дазваляюць звычайную беларускую бутлю ператварыць у прыгожую дэкаратыўную вазу. Па гэтаму ж прынцыпу ствараюцца і нацыянальныя сувеніры са шкла.

Амаль усе экспанаты прыкладнога мастацтва на выстаўцы з'яднаны адзіным сучасным стылем. Разам з тым тут можна адрозніць творчае аблічча кожнага прадпрыемства. І. Паншына пераканальна даводзіць гэта. Так, напрыклад, на Барысаўскім шклозаводзе імя Дзяржынскага вялікае месца займаюць вырабы з каляровага і бескаляровага крышталю, а ўлюбёны дэкор тут—шырокая грань. Шклозавод «Нёман» часта выкарыстоўвае простае каляровае шкло, пазбягаючы па магчымасці дэкору. Тут імкнуцца выявіць прыгожасць шкла ў лаканічнай форме.

Кераміка таксама набывае нацыянальную своеасаблівасць. Яна адрозніваецца ад яркай украінскай керамікі і рэльефнай або гладкай і паліванай керамікі Прыбалтыкі.

У дакладзе звернута ўвага на багатыя народныя традыцыі ў ткацтве, якія трэба развіваць і больш энергічна выкарыстоўваць у мастацкай прамысловасці.

Варта смялей укараняць у вытворчасць новыя ўзоры вырабаў, больш рашуча адкідаць застарэлыя і нецікавыя.

На рэспубліканскай выстаўцы паказаны вырабы толькі асобных галін мастацкай прамысловасці, а трэба, каб Саюз мастакоў і наш музей пазнаёмілі з усімі галінамі прыкладнога мастацтва.

На сходзе зроблены крытычныя заўвагі ў адрас прадпрыемстваў, якія недастаткова змагаюцца за высокую якасць вырабаў і іх шырокую даступнасць для савецкіх людзей. Вызначаны таксама меры ў галіне падрыхтоўкі маладых нацыянальных кадраў-прыкладнікоў.

Вельмі шкада, што гэтая важнейшая галіна сучаснага мастацтва не выклікала шырокага абмеркавання на сходзе.

* * *

З прамоваю выступіў міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў.

Ён расказаў пра свае ўражанні аб мастацтве сучаснага Парыжа, пра вялікую цікавасць прагрэсіўнай інтэлігенцыі Захаду да савецкага мастацтва, у тым ліку і да культуры Савецкай Беларусі.

Р. Я. Кісялёў зрабіў заўвагі і па творах рэспубліканскай выстаўкі, выказаў думкі ў сувязі са спрэчкамі, якія разгарнуліся на сходзе, заклікаў да разгортвання шырокай творчай крытыкі і самакрытыкі ў мэтах дастойнай сустрэчы беларускімі мастакамі XXII з'езду КПСС.

Паколькі ў асобных выступленнях была закранута тэма нацыянальных традыцый у беларускім выяўленчым мастацтве, Р. Я. Кісялёў звярнуў увагу на тое, што гэтыя праблемы могуць плённа вырашацца толькі з марксісцка-ленінскіх пазіцый, на аснове прынцыпаў сацыялістычнага інтэрнацыяналізму і ленінскай дружбы народаў.

Тав. Кісялёў пазнаёміў удзельнікаў сходу з мерапрыемствамі, якія Міністэрства культуры БССР разам з праўленнем Саюза мастакоў мяркуе ажыццявіць у перыяд падрыхтоўкі да XXII партыйнага з'езду і Усесаюзнай мастацкай выстаўкі.

Як паказала абмеркаванне, рэспубліканская выстаўка характэрная не толькі станоўчымі рысамі, яна выявіла сур'ёзныя недахопы ў развіцці сучаснага беларускага мастацтва.

Не вызначаюцца асаблівым багаццем думкі і дасканаласці майстэрства многія сюжэтна-тэматычныя карціны, прысвечаныя сучаснай вёсцы. Тут яшчэ не пераадолены дробнатэмнасць і ілюстрацыйнасць, няўмельства ў асобных яркіх фактах і станоўчых з'явах калгаснага жыцця, будаўніцтва камунізма на вёсцы знаходзіць тыповае, найбольш характэрнае для мастацкіх абагульненняў.

На мінулых выстаўках і на цяперашняй экспанаваліся творы, прысвечаныя генію сацыялістычнай рэвалюцыі Уладзіміру Ільічу Леніну. І хоць з палотнамі выступаюць ужо вядомыя майстры, якія маюць багаты творчы вопыт і немалыя дасягненні ў галіне ўвасаблення вобраза роднага, любімага Ільіча, яны на гэты раз нічым асабліва новым і яшчэ невядомым не ўзбагацілі свае творы. А велічны вобраз Леніна быў і застанецца крыніцай высокага натхнення для старэйшых і маладых майстроў усіх жанраў і ў будучым. Трэба спадзявацца, што да акрыцця XXII з'езду КПСС і Усесаюзнай выстаўкі беларускія мастакі парадуюць больш сталымі і змястоўнымі творамі розных жанраў аб роднай Камуністычнай партыі і вялікім Леніне.

Нягледзячы на вялікую колькасць экспанатаў на выстаўцы (942), чамусьці не знайшлося адпаведнага месца для тэатральна-дэкарацыйнага жанра, кніжнай графікі. Небагата экспанаваны сатыра (асабліва на міжнародныя тэмы), плакаты.

Прыемная асаблівасць выстаўкі— моцнае гучанне свежых і шчырых галасоў таленавітай моладзі. Аднак нельга не пашкадаваць, што голас некаторых майстроў больш сталага ўзросту прагучаў на гэты раз менш выразна.

Даволі актыўна ўдзельнічаюць у выстаўцы, хоць і на розным творчым узроўні, такія майстры, як В. Цвірка, С. Селіханаў, Р. Кудрэвіч, В. Жолтак, В. Волкаў, А. Шыбнёў, Н. Воранаў і іншыя вядомыя мастакі. Ніжэй сваіх магчымасцей выступіў у партрэтным жанры таленавіты старэйшы жывапісец І. Ахрэмчык. Не аказалася на выстаўцы твораў А. Бембеля, Я. Зайцава, С. Раманава. Менш удала, чым на юбілейнай выстаўцы, прысвечанай 40-годдзю Савецкай Беларусі, выступілі многія абласныя мастакі.

Па сутнасці, апрача змястоўных дакладаў П. Нікіфарава і І. Паншынай, А. Глебава і А. Волкава ў час абмеркавання выстаўкі не было сур'ёзных прынцыповых выступленняў мастацкай крытыкі. Не ўдзельнічалі ў творчай дыскусіі навуковыя супрацоўнікі Дзяржаўнага мастацкага музея, Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору і аспіранты Акадэміі навук БССР. Іх пасіўнасць і абыякавасць да такой важнейшай падзеі, як рэспубліканская выстаўка, адмоўна адбілася на ідэйна-тэарэтычным узроўні размовы.

А між тым, шырокая экспазіцыя выстаўкі—багатая падстава для навуковых даследаванняў не толькі па канкрэтных жанрах, але і ў галіне праблем марксісцка-ленінскай эстэтыкі, у асвятленні новага этапу ў развіцці мастацтва сацыялістычнага рэалізму.

Але творчая размова аб выстаўцы, хоць і недастаткова шырокая і актыўная, павінна спрыяльна адбіцца на далейшым умацаванні сувязей беларускіх мастакоў з жыццём савецкага народа.

ТРЫБУНА перадавога вопыту

За справу ўзялася грамадскасць

У Брэсцкай вобласці першымі аб'явілі паход за культуру вёскі настаўнікі, медыцынскія работнікі і спецыялісты сельскай гаспадаркі Мотальскага сельсавета Іванаўскага раёна. Іх пачынанні падхапілі інтэлігенцыя Дастоеўскага, Махроўскага, Крытышынскага і іншых сельсаветаў раёна.

Настаўнікі Мотальскай сярэдняй школы абавязаліся стварыць пры сельскім Доме культуры школу культуры, праводзіць там заняткі з калгаснікамі, а ў кожнай ферме, у кожнай брыгадзе, на вуліцах вёсак — пасты камуністычнай культуры. Гэтыя пасты — адна з форм барацьбы за пашырэнне кругагляду і культуры працоўных.

Мотальская інтэлігенцыя абавязалася кіраваць гурткамі мастацкай самадзейнасці, весці хатнія бібліятэкі і пункты выдачы кніг.

Дзякуючы ўдзелу інтэлігенцыі ў культурна-масавай рабоце, палепшылася прапаганда кніг, разнастайнымі сталі масавыя мерапрыемствы; працуюць чатыры хатнія бібліятэкі, адна перасоўка, восем кнігаНОШАЎ.

Добра прапагандуюць літаратуру настаўніца Г. Рамановіч, якая ўзначальвае хатнюю бібліятэку, кнiганошы-настаўнікі К. Мацукевіч, М. Мінюк, завуч дзіцячага дома М. Пасюк, старшыня сельсавета П. Пташчыц.

З іх дапамогай бібліятэка пры Мотальскім сельскім Доме культуры за мінулы год абслужыла 950 чытачоў (у 1959 г.—576), з іх 736 калгаснікаў і рабочых. Кожны з чытачоў за год прачытаў каля 14 кніг.

Каб падрыхтаваць кіраўнікоў-актывістаў харавых, драматычных, танцавальных гурткоў, аддзел культуры разам з абласным Домам народнай творчасці арганізавалі шасцімесячныя курсы. Заняткі, якія праводзяцца тры дні на месяц, рэгулярна наведваюць 44 чалавекі. Актыўна ўдзельнічаюць ва ўсім жыцці культасветустаноў вёскі настаўніцы т. Шпакоўская (Стральнянская школа), т. Панышава (Мотальская школа), т. Зубрыцкая (Сніто́ўская школа) і інш. Са 116 гурткоў 65 кіруюць актывісты.

Добра працуюць у гэтым раёне саветы культуры ў калгасах. У сельгасарцелі «Шлях да камунізма» Іванаўскага раёна савет складаецца з васьмі чалавек. У яго ўваходзяць старшыня калгаса В. Панцюк, сакратар партыйнай арганізацыі загадчык Стральнянскага сельскага клуба В. Лагодзіч, настаўнік А. Браніцкі, заатэхнік Л. Вайтовіч, даярка М. Максімовіч, аграном М. Кухарчук і інш. У савеце ёсць секцыі: лекцыйная, масава-палітычнай работы, мастацкай самадзейнасці, нагляднай агітацыі і прапаганды перадавога вопыту.

Ва ўсіх клубах, бібліятэках, кінатэатрах ёсць грамадскія саветы, у якіх працуе звыш 5 200 чалавек.

Актывізавалі работу саветы пры Любішчыцкай сельскай бібліятэцы, Косаўскім сельскім Доме культуры Івацэвіцкага раёна. Савет у Любішчыцах узначальвае стары камуніст Антон Ігнатавіч Касавец. Члены гэтага савета і актывісты стварылі чатыры хатнія бібліятэкі, тры бібліятэчкі-перасоўкі. Дарэчы, у вобласці звыш 180 хатніх сельскіх бібліятэк. Імі карыстаюцца больш тысяч чытачоў. Апроч таго, сіламі грамадскасці арганізавана 1 107 бібліятэк-перасовак і пунктаў выдачы кніг, у якіх бяруць кнігі 515 888 чытачоў.

Створаны саветы кінатэатраў, у склад якіх уваходзіць па сем—дзесяць чалавек. Пры Брэсцкім кінатэатры «Мір» (дырэктар А. Бутай) савет узначальвае работніца чыгункі т. Фруман. Па прапанове савета тут перад пачаткам вячэрніх сеансаў праводзяцца гутаркі, выступленні калектываў мастацкай самадзейнасці, перадавікоў вытворчасці, выстаўкі ўзораў матэрыялаў, дэманструюцца новыя мадэлі адзення. У кінатэатры выпускаецца насценная газета, у якой выступаюць гледачы. Па прапанове савета кінатэатр стаў працаваць без кантралёраў.

Нядаўна ў Брэсце адкрыты кінатэатр «Зорка». Тут дзеці самі кантралёры, касіры, кінамеханікі.

Ствараюцца саветы кінаарганізатараў на сельскіх кінаўстаноўках. Напрыклад, у Брэсцкім раёне дэпутаты сельскіх Саветаў дапамагаюць кінамеханікам арганізоўваць гледачоў на прагляд кінасеансаў.

Дэпутаты сельскіх Саветаў Брэсцкага раёна звярнуліся да ўсіх дэпутатаў мясцовых Саветаў вобласці, культасветработнікаў з заклікам узняць культуру кінаабслугоўвання вёскі.

Ставіцца пытанне, каб культасветработу паступова перадаваць у рукі грамадскасці. У раёнах і гарадах вобласці працуюць 349 хатніх бібліятэк, якія абслугоўваюць звыш 9 600 чытачоў; на вёсцы такіх бібліятэк—180. У Пінску на ўскраінах створана 18 такіх бібліятэк. Пенсіянерка А. Крылова за год выдала шэсць тысяч кніг 131 чытачу.

Настаўнікі Лібаўскага сельсавета Драгічынскага раёна абавязаліся ўзначаліць работу ў чырвоных кутках жывёлагадоўчых ферм. Іх пачын пераняла многія прадстаўнікі інтэлігенцыі раёна.

Грамадскасць актыўна ўдзельнічае ў распаўсюджванні літаратуры з кніжных магазінаў; грамадскімі кнігарашамі працуюць больш 300 чалавек.

Летась у Брэсце азелянілі вуліцы горада. Калектывы швейнай фабрыкі, рамесных вучылішч № 26 і 15 пасадзілі восем тысяч дэкаратыўных кустоў. Гарадская пажарная ахова зрабіла на грамадскіх пачатках лаўкі для летняй эстрады. Камсамольцы і моладзь азяленілі тэрыторыю Ялаўскага, Чапляўскага, Каляшыцкага, Роўбіцкага сельскіх клубаў Пружанскага раёна, Казімірканскага сельскага клуба Кобрынскага раёна.

Грамадскасць удзельнічала і ў будаўніцтве новых памяшканняў клубаў і бібліятэк. Моладзь, напрыклад, пабудавала клуб у калгасе «Палеская праўда» Івацэвіцкага раёна. У ім ужо даўно былі адпушчаны сродкі на пабудову клуба ў калгасе «Кастрычнік». У час індывідуальную моладзь і мясцовая інтэлігенцыя паставілі сцены, накрылі дах. Выдаткі на будаўніцтва клуба значна зменшыліся. Новы асяродак культуры быў здадзены ў эксплуатацыю раней тэрміну.

Грамадскасць дапамагла ў будаўніцтве Ровінскага, Застаўскага, Нямержанскага, Сычоўскага сельскіх клубаў Драгічынскага раёна.

Удзел шырокай грамадскасці ў рабоце ўстаноў культуры робіць іх працу больш цікавай, змястоўнай і мэтанакіраванай.

А. ГРЫБАВА,
старшы інспектар Брэсцкага абласнога ўпраўлення культуры.

Рэпертуар, які чакае спевакоў

Музычныя творы беларускіх кампазітараў сталі значна часцей выдавацца ва ўсесаюзных выдавецтвах. Пашанцавала кампазітару Г. Вагнеру: у мінулым годзе адразу некалькі яго хораў і песень выйшла ў выдавецтве «Советский композитор». Гэта перш за ўсё два хоры для спявання без музычнага суправаджэння — «Мацэк» і «Песенька машыніста», выпушчаная асобным выданнем.

«Мацэк» — жартоўная польская народная песня, якая мае тэмп мазуркі. У выніку ўдалай апрацоўкі гэтая аднагалосная песня пад пяром нашага кампазітара ператварылася ў шматгалосны хор, у якім выкарыстаны розныя прыёмы голасавядзення і яркія паліфанічныя фарбы. У сярэдзіне твора да месца ўведзена сола баса, якое нібы пераклікаецца з галасамі харыстаў.

З густам, умела апрацавана для акапэльнага хору з салістам (барытон) і папулярная румынская «Песенька машыніста» У. Дэндрына. Беларускі кампазітар надаў ёй асаблівую маляўнічасць і выразнасць за кошт багатых музычных сродкаў. Жыццярадаснае спяванне саліста праходзіць тут на фоне хору, які імітуе рух поезда.

Абедзве харавыя апрацоўкі твораў краін народнай дэмакратыі, выкананыя з веданнем тэхнікі вакалу і магчымасцей чалавечага голасу, могуць з поспехам выконвацца не толькі прафесіянальнымі, але і самадзейнымі калектывамі.

Цікавы яшчэ адзін харавы твор Г. Вагнера «Плача хмара без жалю» на словы Максіма Танка, апублікаваны ў другім выпуску зборніка «Хоры савецкіх кампазітараў» (1960). У гэтым творы, разлічаным таксама на спяванне без інструментальнага суправаджэння, раскрываюцца глыбокія перажыванні дзяўчыны-партызанкі. Мелодыя кранае і запамінаецца. Частая змена танальнасцей і метрарытмічнага малюнка даюць магчымасць кампазітару пераканальна паказаць унутраны свет гераіні.

Нарэшце, ужо ў гэтым годзе тым жа выдавецтвам выпушчана песня Г. Вагнера «Партызанская клятва» (словы А. Саса) для нізкага голасу з хорам. Яна прысвечана былым беларускім партызанам, цяпер будаўнікам мірнага жыцця, якія кожны год праводзяць традыцыйныя сустрэчы на месцы незабыўных партызанскіх бітваў за родную рэспубліку. Песня «Партызанская клятва» мае энергічную валявую мелодыю, нагадвае баявыя маршы.

Усе гэтыя харавыя творы беларускага кампазітара чакаюць сваіх выканаўцаў-інтэрпрэтатараў і ў першую чаргу — шматлікія калектывы мастацкай самадзейнасці.

Г. СІЦЯК.

На здымку: вокладкі твораў Г. Вагнера.

У Брэсце адкрылася выстаўка рэпрадукцый з карцін вядомага старажытнарускага мастака Андрэя Рублёва. Выстаўка карыстаецца вялікім поспехам.

На здымку: экскурсавод **А. Сурскі** дае тлумачэнні да карцін А. Рублёва.

Фота **Р. Мярсона.** Фотахроніка БЕЛТА.

ЗБРОЯЙ САТЫРЫ

У саўгасе імя Углоўскага на Віцебшчыне рэдкалегія насценгазеты «Рабочы» вось ужо трэці год выпускае сатырычны дадатак. Называецца ён «Лазня» і выходзіць два разы ў месяц. На вялікіх аркушах паперы змешчаны малюнкі, карыкатуры, фотаздымкі, а пад імі — вершаваныя подпісы. Часам асобныя нумары «Лазні» выпускаюцца ў трох—чатырох экземплярах і дасылаюцца ў кожнае аддзяленне саўгаса.

Бывае, што газета даўно ўжо знята, а частушкі ўсё яшчэ жывуць. Іх спявае моладзь. Тут ужо як хочаш: калі правініўся — выпраўляйся хутчэй, вяртай страчаны аўтарытэт.

Партыйная арганізацыя саўгаса не пакідае без увагі ніводнага крытычнага матэрыялу, змешчанага ў «Лазні», разглядае іх або накіроўвае на рэагаванне рабочаму камітэту, адміністрацыі, камітэту камсамола.

Асабліва дастаецца ў «Лазні» п'яніцам і абібокам. Неяк газета пакрытыкавала А. Навадворскага — брыгадзіра з Сакольнікаў. Ён п'янстваваў, дрэнна выконваў абавязкі кіраўніка брыгады. Партыйная арганізацыя і дырэкцыя абмеркавалі матэрыял, змешчаны ў «Лазні», і знялі Навадворскага з пасады. Па крытычных выступленнях «Лазні» зняты з работы за п'янку і дрэннае выкананне сваіх абавязкаў кухар т. Гусінаў, прараб т. Іваноў, а брыгадзір Ф. Кухтаў атрымаў строгае партыйнае спагнанне. Выкрыла «Лазня» і паклёпніка Д. Карпінскага. Пазней за паклёпы і хуліганства ён быў прыцягнуты да судовай адказнасці.

— Добра мые наша «Лазня», з прыпаркай. Увесь бруд змывае, — гавораць рабочыя саўгаса пра сваю сатырычную газету.

А. БЕЛАВУС.

Віцебскі раён.

НА КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

Выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай і дзіцячай літаратуры, выдадзеныя Дзяржаўным выдавецтвам БССР:

Алег Лойка. Задуменныя пералескі. Вершы. У зборнік увайшлі новыя творы аб родным краі, аб маладосці, дружбе, каханні. Мастак П. Калінін. Тыраж 2 500 экз., стар. 72. Цана 10 кап.

Алесь Звонак Запаветнае. Вершы і паэмы. Зборнік тэматычна разнастайны. Паэт піша аб вялікім Леніне і Камуністычнай партыі, аб барацьбе народаў за мір, аб гераічных справах будаўнікоў камунізма. Мастак Т. Клікушын. Тыраж 2 500 экз., стар. 128. Цана 16 кап.

Уладзімір Дадзіёмаў. Над Нёманам. Раман. На рускай мове. З беларускай мовы пераклаў аўтар. Мастак Г. Віткоўскі. Тыраж 50 тыс. экз., стар. 352. Цана 68 кап.

Сяргей Бабронак. Ля сцен Брэсцкай крэпасці. Запіскі ўдзельніка абароны. На рускай мове. Аўтар расказвае аб слаўным подзвігу простых савецкіх людзей, абаронцаў першага рубяжа савецкай зямлі, многія з якіх аддалі сваё жыццё ў імя выратавання Радзімы. Мастак Б. Аракчэеў. Тыраж 100 тыс. экз., стар. 152. Цана 23 кап.

Ніколі не забудзем. Апавяданні беларускіх дзяцей аб днях Вялікай Айчыннай вайны. На рускай мове. Пераклад з беларускай мовы Б. Бур'яна і Ул. Жыжэнкі. Мастак С. Раманаў. Для сярэдняга і старэйшага ўзросту. Тыраж 50 тыс. экз., стар. 252. Цана 46 кап.

М. Носаў. Пра рэпку. Для дашкольнага ўзросту. Пераклад А. Якімовіча. Малюнкі В. Варанецкага. Тыраж 75 тыс. экз., стар. 20. Цана 8 кап.

Драматычнаму калектыву Слуцкага раённага Дома культуры нядаўна прысвоена званне Народнага тэатра. Самадзейныя артысты рыхтуюць да пастаноўкі п'есы «Блудны сын» Э. Ранета і «Твой светлы шлях» («Калі ты чалавек») А. Маўзона.

На здымку: рэпетыцыя п'есы А. Маўзона «Твой светлы шлях». Злева направа — рабочы гархарчкамбіната **О. Лаўрыновіч,** штампоўшчыца завода «Пралетарый» **З. Пальмачынская,** мастак камбіната бытавога абслугоўвання **І. Маўчан** і памочнік качагара хлебазавода **Г. Некрашэвіч.**

Фота **П. Наватарава.** Фотахроніка БЕЛТА.

ЭНТУЗІЯСТЫ

Сцены цэха, печы, дэталі, ды і сама прасмаленая і чорная падлога палаюць адценнямі агню. Печы выкідваюць агністыя языкі. Не адарваць ад полымя вачэй, нават вуха не ўспрыймае ўдараў молатаў. Анатоль Пукала кідае позірк на кавалёў. Ён у душы зайздросціць ім, іх цудоўнай сіле і вытрымцы. Расінкі поту пакрываюць скуластыя, нібы адлітыя з бронзы, твары людзей, а дужыя, мускулістыя рукі спрытна паварочваюць абцугамі распалены да чырвані метал.

— Вось так, вось так, хлопцы. Пераварачвайце! — раіць Анатоль кавалям, якія падстаўляюць будучую дэталь пад цяжкі молат.

Анатоль Пукала — малады інжынер. Ён кіруе аператыўным камсамольскім штабам па барацьбе за даўгавечнасць падшыпніка. Ініцыятыва камсамольцаў захапіла ўвесь калектыў завода. Ніводнай дэталі ў брак! Такі дэвіз рабочых, якія ўключыліся ў барацьбу за права называцца калектывам камуністычнай працы.

Аднойчы мы былі на пасяджэнні камітэта камсамола і аператыўнага штаба па барацьбе за даўгавечнасць падшыпніка. Выступаў Анатоль Пукала:

— Адных арганізацыйных мерапрыемстваў для рашэння такой важнай праблемы, як даўгавечнасць падшыпніка, будзе мала,—гаварыў ён.— Нам трэба вывучаць тэхналогію металу, авалодваць перадавымі метадамі працы. Калектыву завода павінна дапамагчы кніга. У цэхах арганізоўваюцца грамадскія канструктарскія бюро з рацыяналізатараў і лепшых рабочых. Аднак, як высветлілася, многія з іх тэхнічна не падрыхтаваны. Давайце, таварышы камсамольцы, пойдзем да рабочых на кватэры, пагутарым з імі аб ролі кнігі, даведаемся, як ставяцца да літаратуры ў кожнай сям'і.

Назаўтра фрэзероўшчык Вася Рыжкоў з сябрамі па працы накіраваліся ў бібліятэку. Іх ветліва сустрэла Галіна Сімухова. Камсамольцы разумелі, што маладой бібліятэкарцы не пад сілу адной весці прапаганду тэхнічнай літаратуры. Галіна расказала, што ў бібліятэцы—дваццаць тысяч кніг. Вырашылі пабываць на кватэры ў кожнага рабочага пасёлка, высветліць, хто і што чытае па сваёй прафесіі.

На другі дзень пасля змены камсамольцы пайшлі па кватэрах рабочых, якія жывуць на вуліцы Пляханава. Вася Рыжкоў і Генадзь Мікалаевіч узялі тры пад'езды першага дома. Вася добра ведаў тэхнічную літаратуру, Генадзь—мастацкую. І кантралёр Данута Калеснік таксама вырашыла ўдзельнічаць у гэтым рэйдзе. Яна, актыўны чытач бібліятэкі, любіць літаратуру. З Данутай пайшоў малады фрэзероўшчык Віктар Сінькевіч.

— Мы прыйшлі да вас даведацца, якія кнігі вас цікавяць. З бібліятэкі мы,—не зусім складна гаварыў Генадзь, зайшоўшы ў першую кватэру.

— Праходзьце ў пакой... пагутарым,—прапанаваў гаспадар дома.

Генадзь і Вася зайшлі.

У кватэры было ўтульна. Хлапчук нешта стругаў.

— Скажыце, калі ласка, нам сваё прозвішча?

— Ганзенка,—адказаў чалавек высокага росту.

— Гэта пра вас пісала наша шматтыражка?

— Так, так, хлопцы, пра мяне,—адказаў вядомы токар. — Мне патрэбна кніга аб такарна-карусельных станках. У бібліятэцы яе чамусьці няма.

— Добра, мы вам гэтую кніжку прынясём. А цяпер скажыце, калі ласка, што вас цікавіць з твораў мастацкай літаратуры?

— Хацеў Сяргея Ясеніна пачытаць.

Усе заяўкі рабочага на кнігі былі запісаны ў блакнот.

У суседняй кватэры мы сустрэліся з маладым чалавекам з Залатой Зоркай Героя на грудзях. Па яго паводзінах можна было здагадацца, што ён не тут жыве і хутчэй за ўсё прыйшоў да знаёмых.

— Гэта Алексеевіч,—шапнуў Вася Рыжкоў.—Ён нядаўна з Масквы. Ездзіў па ўзнагароду.

Гаспадыня з ручнікам цераз плячо прынесла нам два крэслы і запрасіла сесці.

— Фёдар, гэта з бібліятэкі,—звярнулася яна да мужа.—Раскажы ім, што ты хочаш пачытаць. Хлопцы адчулі, што не цяжка гутарыць з гэтымі людзьмі. Адчувалася, што ў гэтай сям'і любяць і паважаюць беларускую літаратуру. Сурвэткі і абрус былі ўпрыгожаны беларускай вышыўкай. У асабістай бібліятэчцы гаспадара—кнігі беларускіх пісьменнікаў.

Камсамольцы хутка пазнаёміліся. Алексеевіч расказваў пра Маскву. Герой працы папрасіў пакінуць для яго кнігу Л. Талстога «Вайна і мір». Ён вучыцца ў школе рабочай моладзі. З тэхнічнай літаратуры Алексеевіч папрасіў апошняе выданне кнігі «Шліфавальныя станкі».

У кожнай кватэры камсамольцаў сустракалі ветліва, вялі цікавую размову пра літаратуру. Гэта радавала камсамольцаў і давала сілу на большае, чым яны задумалі ў пачатку. Ніна Верасхоўская паскардзілася, што няма калі схадзіць у бібліятэку. Генадзь узяўся прынесці патрэбную кнігу Ніне Сяргееўне.

Данута з Віктарам пабывалі ў рабочай сям'і Ражковых. Вольга Міхайлаўна працавала кладаўшчыцай, муж—шліфавальшчыкам, большы сын—слесарам, а меншы—Вова—клеіў мадэль самалёта ў падарунак піянерважатым завода. У асабістай бібліятэцы сям'і Ражковых—больш за сотню кніжак. У шафе стаяць томікі твораў А. Фадзеева, А. Твардоўскага, Я. Купалы, К. Чорнага і інш. Хацелася як найлепш выканаць усе заяўкі на кнігі гэтай працавітай сям'і. Віктар запісаў у асабісты сшытак некалькі назваў кніг, якія неўзабаве былі прынесены ў гэтую кватэру.

Апрача ўсяго, ні Віктар, ні Данута, ні Генадзь нават не здагадваліся, што на другі дзень пасля такога рэйду ў бібліятэцы было запоўнена дзесяткі картак новымі чытачамі і ў кожнай з іх была адзначана кніга тэхнічнай літаратуры.

Амаль кожны дзень у бібліятэку прыходзяць новыя чытачы. У гэтым вялікая заслуга камсамольскага рэйду.

Г. БАКУНЧЫК.
Мінскі падшыпнікавы завод.

Любімая справа

Дзевяць год назад у Смаргонскую раённую бібліятэку зайшла пажылая, сціпла апранутая жанчына. Акінуўшы позіркам паліцы з кнігамі, яна нерашуча спынілася ля парога.

— Хочаце кнігу ўзяць? — спыталі яе.

— Не, — адказала жанчына. — Прыйшла дапамагаць вам...

З жанчынаю разгаварыліся. Яна вельмі любіць кнігі і хоча іх прапагандаваць.

Так Соф'я Мечаславаўна Усвайская, жанчына, якой дзяржава дала пенсію па старасці, пачала працу з кнігамі.

Тры гады амаль штодзень наведвала яна бібліятэку, дапамагала яе работнікам распаўсюджваць літаратуру сярод чытачоў. Соф'я Мечаславаўна была кнiганошай, афармляла кніжныя выстаўкі, складала рэкамендацыйныя спісы літаратуры. Працавала з захапленнем, не лічылася з часам. Шмат чытала сама, расказвала аб прачытаных кнігах іншым, знаходзіла ўсё новых і новых чытачоў.

Неўзабаве яна пачала працаваць кіяскёрам. У яе кіёску пакупнікі заўсёды набудуць патрэбную кнігу ці газету, часопіс ці паштоўку. С. Усвайская ў мінулым годзе прадала каля дзесяці тысяч кніг на суму звыш 30 тысяч рублёў. Свае планы яна заўсёды выконвае і перавыконвае, за што 12 разоў атрымлівала прэміі.

Стаўшы на працоўную вахту ў гонар XXII з'езду КПСС, С. Усвайская ўзяла павышанае абавязацельства — выканаць гадавы план па продажу літаратуры да дня адкрыцця з'езду.

Ул. СУРМАЧ.

Расказваюць работнікі культуры

Прасторную залу Гомельскага драмтэатра запоўнілі работнікі абласных, раённых і сельскіх устаноў культуры, каб падвесці вынікі работы за мінулы год і ўзяць новыя абавязацельствы.

Начальнік абласнога ўпраўлення культуры тав. Гладковіч у справаздачы адзначыў добрую работу ўстаноў культуры Жыткавіцкага, Лельчыцкага, Гомельскага і некаторых іншых раёнаў вобласці. Добра справіліся са сваімі задачамі работнікі паліграфічнай прамысловасці.

Актывіст мастацкай самадзейнасці Тураўскага раёна тав. Майсеенка расказаў аб развіцці мастацкай самадзейнасці ў раёне і пра аднаўленне былой славы народнага хору калгаса «Новае жыццё».

Загадчыца Лоеўскай раённай бібліятэкі тав. Рагоўская і бібліятэкар Малейкаўскага сельскага клуба тав. Дзялец падзяліліся вопытам прапаганды кнігі. З дапамогай актыву бібліятэка дамаглася таго, што за год кожны чытач прачытаў 18 кніг.

Прыняты новыя сацыялістычныя абавязацельствы работнікаў культуры на 1961 г.

М. ГАТОЎКІН.

Вечары, канцэрты, спектаклі

Дубровенскі раённы аддзел культуры нядаўна правёў антырэлігійныя вечары ва ўсіх сельскіх і рабочых клубах.

У праграме кожнага вечара былі гутарка або лекцыя, дэманстрацыя навукова-папулярнага фільма, выступленні ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці.

А. МАЦЫЛЕВІЧ.

* * *

Агітбрыгады Ленінскага, Людзяневіцкага, Ветчынскага і іншых сельскіх клубаў Жыткавіцкага раёна часта выязджаюць з канцэртамі да выбаршчыкаў. Нядаўна раённы Дом культуры правёў «Дзень выбаршчыка». Пасля даклада быў паказан канцэрт.

Э. ГАЛУБІЦКІ.

У Пінскім раёне створан ансамбль песні і танца. Яго артысты — работнікі культасветустаноў, лепшыя ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці. Калектыў ансамбля падрыхтаваў першую праграму.

В. БАЙДА.

* * *

Народны тэатр Палаца культуры віцебскай мясцовай прамысловасці паставіў інсцэніроўку апавядання М. Горкага «Макар Чудра». Аўтар інсцэніроўкі — рэжысёр А. Рыжкова. Музыку напісаў кіраўнік аркестра С. Рабунскі. У спектаклі занята звыш 50 удзельнікаў мастацкай самадзейнасці.

Прэм'ера прайшла з поспехам. Народны тэатр рыхтуе спектакль па п'есе А. Арбузава «Горад на золку».

Н. ТЫШЭВІЧ.

З САКАВІКА — 100 ГОД З ДНЯ АДМЕНЫ ПРЫГОННАГА ПРАВА Ў РАСІІ

ДВАРАНІН ПАМЫЛІЎСЯ...

У актавай кнізе Магілёўскага павятовага суда, якая захоўваецца ў архіве, ёсць запіс:

«Я, ніжэйпадпісаны, дваранін Арсен Паўлаў... будучы адзіным непасрэдным уладальнікам нерухомага маёнтка, які знаходзіцца ў Беларуска-Магілёўскай губерні, мястэчку Шклове... прадаў навечна пану і кавалеру Апанасу Іванавічу Стайковічу... прыгонных маіх людзей, пісаных па рэвізійнай казцы Магілёўскага павета ў вёсцы Хоцемшчына; Івана Фёдарава з жонкаю яго Фядоссяй Ісаевай і малым сынам Данілам, яшчэ ў прадмесці Рыжкавічах удаву Настассю Лаўрэнцьеву — усіх за 700 рублёў дзяржаўнымі асігнацыямі... А таму ён, пан Стайковіч... перапісаўшы вышэйпамянёных людзей у аклад за сабою, можа валодаць імі як уласнымі навечна і беспаваротна, роўна па жаданню сваім прадаваць, дараваць, завяшчаць і распараджацца як закон дазваляе...»

З архіўных дакументаў немагчыма ўдакладніць далейшы лёс Івана Фёдарава, яго жонкі, сына Данілы і ўдавы Настассі Лаўрэнцьевай. Мяркуючы па дакументах, дваранін А. Паўлаў прадаў іх пану Стайковічу. Але быў гаспадар памыліўся, калі пісаў, што прадае іх «навечна і беспаваротна». Зразумела, Івану Фёдараву давялося памерці прыгонным. Такі ж лёс напаткаў, відаць, і Данілу. Але ж яго нашчадкі жывуць сёння вольныя і шчаслівыя.

Наш карэспандэнт звязаўся па тэлефоне з вёскай Рыжкавічы, дзе калісьці жыла ўдава Настасся Лаўрэнцьева, і папрасіў сакратара сельскага Савета Валянціну Фёдараўну Камлёву расказаць пра сённяшняе жыццё вёскі.

— У вёсцы Рыжкавічы знаходзіцца праўленне буйнейшай сельгасарцелі імя Леніна, — гаворыць Валянціна Фёдараўна.— Калгаснікам на вечнае карыстанне дзяржава дала каля васьмі тысяч гектараў зямлі. Працаўнікі вёскі жывуць заможна, шчасліва. У кожным калгасным доме ёсць электрычнасць, радыёпрыёмнікі. На тэрыторыі калгаса пяць пачатковых школ, медыцынскі пункт, добры магазін. У ім багата прадуктаў харчавання, розных прамтавараў, мастацкай літаратуры. У цэнтры Рыжкавіч — сельскі клуб, якім загадвае Леанід Зубараў. Ён — арганізатар калгаснай самадзейнасці, у якой удзельнічае многа здольных спевакоў, танцораў, дэкламатараў.

Карэспандэнт. Раскажыце, калі ласка, пра людзей вёскі.

Камлёва. Вёска вялікая і людзей многа. Усё гэта гаспадары свайго жыцця. Працуюць людзі добра, самаадданна. Многія з іх атрымалі адукацыю і цяпер працуюць у дзяржаўных установах раёна. Дачка калгасніка Ларыса Наско — настаўніца. Галіна Дзяткова — бухгалтар. Галіна Камлёва — зубны ўрач. Многія юнакі і дзяўчаты, працуючы ў калгасе, завочна вучацца ў тэхнікумах і вузах рэспублікі.

Карэспандэнт. Вы з гэтай вёскі?

Камлёва. Так, я нарадзілася ў Рыжкавічах, атрымала адукацыю настаўніцы. Цяпер працую сакратаром сельсавета.

Карэспандэнт. Чым жывуць калгаснікі ў гэтыя дні?

Камлёва. Рыхтуемся да выбараў у абласныя, гарадскія, раённыя і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных. Калгаснікі сельгасарцелі вылучылі кандыдатам у дэпутаты раённага Савета лепшую калгасніцу — даярку Ганну Новікаву.

Такі лёс былых прыгонных сялян вёскі Рыжкавічы.

Ул. СЯМЕНАЎ.

Беларускае слова — украінцам

Артыст Белдзяржфілармоніі, заслужаны дзеяч культуры БССР Аляксей Слесарэнка выступіў з літаратурнымі канцэртамі ў чытальнай зале Чарнігаўскай бібліятэкі імя А. Даўжэнкі, у калгасе імя Тараса Шаўчэнкі Любецкага раёна, у Сосніцкім сельскагаспадарчым тэхнікуме і раённым Доме культуры, у вёсцы В'юнішча Сосніцкага раёна і іншых месцах вобласці.

У праграме майстра мастацкага чытання былі вершы Тараса Шаўчэнкі ў перакладзе на беларускую мову, Я. Коласа, А. Куляшова, П. Броўкі, паэма «Тарасова доля» Я. Купалы.

У другім аддзяленні А. Слесарэнка чытаў творы М. Рыльскага, А. Даўжэнкі, М. Танка, І. Шамякіна, П. Глебкі, М. Лужаніна, Ул. Дубоўкі, М. Ракітнага, Р. Сабаленкі і інш.

Украінцы з цікавасцю слухалі жывое беларускае слова.

Выстаўка малюнкаў дзяцей Аўстрыі

1 сакавіка г. г. у Мінскім Палацы піянераў адкрылася выстаўка малюнкаў дзяцей Аўстрыі. Выстаўку арганізавала Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, Саюз мастакоў БССР, Мінскі Палац піянераў і школьнікаў.

Адкрыў выстаўку старшыня педагагічнай секцыі таварыства В. Петрыкаў. Мастак-педагог С. Каткоў расказаў прысутным аб прадстаўленых на выстаўцы малюнках і адзначыў лепшыя працы. На выстаўцы экспануецца звыш ста малюнкаў. Яна будзе адкрыта да 20 сакавіка г. г.

Н. ЕРМАЛЮК.

Конкурс «Музычная вясна»

Шматлікія піянерскія і маладзёжныя хоры, а таксама індывідуальныя спевакі-выканаўцы пастаянна імкнуцца абнаўляць свой рэпертуар і папаўняць яго новымі харавымі і сольнымі творамі. Вось чаму Камітэт па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў БССР аб'явіў рэспубліканскі конкурс «Музычная вясна» на лепшую сучасную песню для дзяцей і юнацтва.

У конкурсе могуць прыняць удзел прафесіянальныя і самадзейныя кампазітары і паэты. Могуць быць прадстаўлены песні, створаныя ў харавых гуртках і калектывах.

На конкурс прымаюцца творы, розныя па характару і тыпу, харавыя і сольныя, з суправаджэннем і без суправаджэння, якія нідзе раней не публікаваліся і не выконваліся.

За лепшыя песні будуць прысуджаны прэміі: адна першая, дзве другія, дзве трэція, пяць заахвочвальных.

Рукапісы на конкурс «Музычная вясна» прымаюцца да 1 ліпеня 1961 г.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 00100.

Друкарня імя Сталіна.